

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Ernst Liedtke (1913-1948), vedoucí služebny SD v Olomouci

Klára Mauerová

Olomouc 2018

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a to pouze na základě literatury a pramenů uvedených v Seznamu pramenů a literatury.

Klára Mauerová

Poděkování

Předně bych chtěla poděkovat PhDr. Pavlu Kreisingerovi, PhD. a Bc. Vojtěchu Češíkovi za cenné rady k tématu mé práce a za její kritické posouzení. Dále má vděčnost patří mé rodině, která mě během celého bakalářského studia psychicky i finančně podporovala. Velice děkuji také zaměstnancům všech archivů, které jsem při psaní své práce navštívila, za ochotu a trpělivost.

OBSAH

OBSAH	4
1. ÚVOD	5
2. ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY	6
2.1 PRAMENY	6
2.2 LITERATURA	8
3. SICHERHEITSDIENST	10
3.1 SD V TZV. PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA	11
3.2 SD V OLOMOUCI	14
4. ŽIVOT ERNSTA LIEDTKEHO PŘED PŮSOBENÍM V PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA	18
5. PŮSOBENÍ U SD V OLOMOUCI	20
5.1 ZASEDÁNÍ U STANNÝCH SOUDŮ	25
5.2 KONFIDENTI OLOMOUCKÉ SD	33
5.3 VZTAH OLOMOUCKÉHO GESTAPA A SD	35
6. POVÁLEČNÝ OSUD	38
6.1 PRVNÍ PROCES	38
6.2 ÚTĚK	43
6.3 DRUHÝ PROCES	44
6.4 SROVNÁNÍ S WERNFRIEDEM PFAFFEM	46
7. ZÁVĚR	48
Seznam pramenů a literatury:	50
Seznam příloh	55

1. ÚVOD

Represivní aparát je stále výrazným symbolem nacistického Německa a je k němu upírána pozornost historiků, ale i laické veřejnosti. Oproti již dobře známé Tajné státní polici (*Geheime Staatspolizei*, v povědomí známé pod zkratkou Gestapo) je však *Sicherheitsdienst* v české historické obci částečně opomíjeným a české veřejnosti zcela neznámým tématem. Příčinou je zřejmě fakt, že oproti Gestapu se SD na území Říše (tzv. *Altreich*) a Protektorátu Čechy a Morava neúčastnilo přímých represí na obyvatelstvu, tudíž nezpůsobilo tolik bolestivých vzpomínek.

Po válce nastal čas slibované odplaty,¹ kterou mělo zajistit nově vzniklé retribuční soudnictví. České retribuční soudy jsou řazeny mezi ty nejpřísnější; odsouzeno k trestu smrti bylo 723 osob, z nichž byla naprostá většina (94,9%) popravena.² Část odsouzených válečných zločinců, kteří si odpykávali svůj trest ve vězení, byla ještě před vypršením lhůty trestu odsunuta do Německa. Jednalo se o přirozený důsledek přísnosti české retribuční tresty, kdy množství odsouzených bylo kapacitně neúnosné, ale zároveň se jednalo i o důsledek časového omezení působení retribučních soudů.³ Po odsunutí na území Spolkové republiky Německo se někteří bývalí příslušníci SD stali agenty Státní bezpečnosti (StB).⁴

Jednou z úřadoven Bezpečnostní služby na území Protektorátu Čechy a Morava byla služebna v Olomouci, kde již od jejího zřízení působil Ernst (počeštěle Arnošt) Liedtke jako řadový zaměstnanec, posléze jako zástupce vedoucího služebny (*SD-Dienststelle*). V říjnu 1942

¹ FROMMER, Benjamin: *Národní očista. Retribuce v poválečném Československu*. Praha 2010, s. 101-103.

² Blíže ke srovnání české retribuční tresty s dalšími evropskými zeměmi viz Tamtéž, s. 132-136.

³ Viz blíže Tamtéž, s. 332-339.

⁴ Ku příkladu Dr. Wernfried Pfaff, vedoucí služebny SD v Hradci Králové, viz blíže KREISINGER, Pavel – NEČAS, Jaroslav: *Dr. Wernfried Pfaff (1915-1979). Příslušník nacistické SD v Praze a Hradci Králové, vojná wehrmachtu, retribuční vězeň a výkonný spolupracovník StB v Německu*, v tisku.

byl Liedtke povýšen na pozici vedoucího venkovní služebny (*SD-Aussenstelle*).⁵ Cílem této případové studie bude především snaha o rekonstrukci kariéry *SS-Obersturmführera* Ernsta Liedtkeho a okolností, za kterých byl souzen před Mimořádným lidovým soudem (MLS) v Olomouci, a to pomocí biografické metody.

K osobě Ernsta Liedtkeho doposud nevznikla žádná podrobnější historická práce. Výjimečně nacházíme v odborných pracích stručné biogramy, které nám poskytují pouze přehled základních informací, často neucelených nebo chybných.⁶

2. ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY

2.1 PRAMENY

Pramenná základna pro výzkum činnosti SD a jejich členů je značně problematická, jelikož byla většina dokumentů s blížící se frontou ničena. Existují však určité výjimky. Například na větší množství dochovaných pramenů, týkajících se pražského vedoucího úseku SD (*SD-Leitabschnitt Prag*), upozorňuje ve své studii Dalibor Krčmář.⁷

Co se týče výstupů práce olomoucké služebny, bohužel zřejmě nemáme k dispozici dochované zprávy, které úředníci zasílali nadřízené služebně, tudíž nemůžeme na základě tohoto nedostatku zcela rekonstruovat aktivitu a pracovní nasazení Liedtkeho nebo dalších

⁵ ZA Opava, pobočka Olomouc (dále jako ZAO-OI), fond MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Závěrečná zpráva*, fol. 9. Dále Archiv bezpečnostních složek v Praze (dále jako ABS Praha), fond 52, sign. 52 – 85 – 8, fol. 20-21.

⁶ GRUNTOVÁ, Jitka – VAŠEK, František: *Málo známé zločiny. SD ve východních Čechách*. Praha 2008, s. 88 nebo FIALA, Jiří: *Z historie katovského řemesla v Olomouci. 3. Popravy v Olomouci za nacistické okupace v letech 1939-1945 a během Mimořádného lidového soudu v letech 1945-1948*. In: *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*. Olomouc 2007, s. 77; dále VÁLKA, Zbyněk: *Olomouc pod hákovým křížem*. Olomouc 2001, s. 23.

⁷ KRČMÁŘ, Dalibor: *Mimořádné zpravodajství protektorátního SD o reakcích obyvatel na události z 27. a 28. září 1941*. In: *Terezínské listy (Sborník památníku Terezín)* 40, 2012, s. 18-39. Jako další využívá denní zprávy vedoucího úseku SD ve své studii VESELÝ, Martin: *Postoj obyvatel Protektorátu Čechy a Morava ke spojeneckým náletům v roce 1944 ve světle denních zpráv SD*. In: *Historie a vojenství* 59, 2010, č. 2, s. 52-66.

členů služebny v Olomouci. Nejedná se však o úskalí zpracování této konkrétní služebny, ale drtivé většiny služeben SD na území protektorátu.

Stěžejní pramennou základnou této práce se stal fond MLS Olomouc, který se nachází v Zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc, a to konkrétně spis Ls 22/48 (Ls 1354/46), který obsahuje četné dokumenty z poválečných vyšetřování Ernsta Liedtkeho během první a druhé vlny retribuice. Obecnější informace o fungování a struktuře olomoucké služebny byly získány ve fondech bývalého SÚMV⁸ umístěných v Archivu bezpečnostních složek.⁹ Tyto prameny však vznikly až během poválečného vyšetřování, často se jedná o výpovědi obžalovaných a svědků, a proto bylo třeba podrobit je zvláště kritické analýze.

Další prameny se nacházejí v Moravském zemském archivu v Brně, jedná se o materiály ze zasedání stanných soudů během prvního a druhého stanného práva.¹⁰ Několik pramenných střípků se také nachází v Národním archivu Praha. Využity byly také prameny z berlínského Bundesarchivu, kde se nacházejí materiály k období Liedtkeho života před jeho působením v okupovaném Československu, a to konkrétně fotografie, „Dotazník pro žádost o sňatku a manželství“ (*Fragenbogen zum Verlobungs und Heiratsgesuch*), osobní karta SS a několik málo dalších dokumentů úřední povahy z provenience SS.¹¹

Po provedení rozboru dobového tisku bylo zjištěno, že osoba Ernsta Liedtkeho vzbuzovala malý zájem tisku, a proto nebyla vytvořena zvláštní kapitola, ale články byly zakomponovány k příslušným kapitolám podle svého tématu. Využit byl konkrétně olomoucký

⁸ Studijní ústav ministerstva vnitra

⁹ Jedná se o fond 52 (Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD), sign. 52-85-8.

¹⁰ Jedná se o fond B340.

¹¹ Bundesarchiv Berlin, agendy SSO, resp. RS.

deník čsl. strany lidové Osvobozený Našinec a list československé strany národně-socialistické s názvem Volné Slovo, rovněž vydávaný v Olomouci.

2.2 LITERATURA

Obecně lze tvrdit, že Bezpečnostní služba na území Protektorátu Čechy a Morava je stále nedostatečně probádaným tématem. Stále chybí ucelenější monografie, která by mapovala působení SD na území protektorátu a Sudet a zároveň komponovala jednotlivé regionální aspekty. Mezi první cenné studie na toto téma v české historické obci patří práce Stanislava Bimana,¹² která přináší obecné poznatky o působení SD na našem území. Prozatím největší pozornost byla věnována regionální SD ve východních Čechách. Monografie *Málo známé zločiny. SD ve východních Čechách* dvojice autorů Gruntová a Vašek¹³ se snaží vyplnit již zmíněné mezery na regionální úrovni výzkumu práce Bezpečnostní služby, avšak samotná publikace obsahuje řadu věcných chyb, které snižují její jinak dobrou úroveň. Důležitými, ale zatím málo početnými střípky, které doplňují mozaiku působení *Sicherheitstienst* v tzv. Protektorátě Čechy a Morava, jsou také vysokoškolské kvalifikační práce, zaměřující se většinou na jednotlivé vedoucí určitých služeben, případně na služebny celé.¹⁴ Z nejnovějších biografických příspěvků, které se věnují jednotlivým protektorátním příslušníkům SD, je nutné zmínit autory Pavla Kreisingera a Jaroslava Nečase a jejich studii *Dr. Wernfried Pfaff (1915-*

¹² BIMAN, Stanislav: *Nacistická bezpečnostní služba v Protektorátě Čechy a Morava. (Vznik, organizace a činnost)*. In: Sborník archivních prací 22, s. 297-355.

¹³ GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*. JUDr. František Vašek se zabýval mimo jiné i brněnským SD a Gestapem, například VAŠEK, František: *Gestapo a SD v Brně na počátku okupace*. In: Pocta svobodě. Sborník z pracovních setkání historiků a odbojářů k 50. výročí osvobození. Brno, MU 1995, s. 23–30; dále VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BREČKA, Jan: *Místa ztropená krví*. Brno 2015.

¹⁴ Ku příkladu MERUNKOVÁ, Květa: *Životní osudy členů blokové služebny nacistické bezpečnostní služby Sicherheitsdienst v Hranicích na Moravě*. Bakalářská diplomová práce. FF UP Olomouc 2017; nebo DVOŘÁK, Marek: *Walter Jacobi (1909-1947), velitel vedoucí úřadovny SD v Praze a jeho poválečné osudy*. Bakalářská diplomová práce. FF MU Brno 2015.

1979)¹⁵, která bude mimo jiné využita ke komparaci poválečných osudů Ernsta Liedtkeho a Wernfrieda Pfaffa, jakožto vedoucího služebny SD v Hradci Králové. Z již vyprofilovaných historiků zajímajících se o problematiku Bezpečnostní služby lze jmenovat Dalibora Krčmáře¹⁶ a Jana Vajskebra.¹⁷

Vzhledem k tématu této práce v literatuře nesmí chybět ani odborná literatura zabývající se retribuicí. Zde je třeba zmínit především monografii *Národní očista. Retribuce v poválečném Československu* Benjamina Frommera,¹⁸ která komplexně zpracovává českou a československou retribuici z vnějšího pohledu zahraničního historika.¹⁹ Z domácí odborné historické produkce lze jmenovat například Mečislava Boráka a konkrétně jeho publikaci *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*.²⁰ Frommer ve svojí práci upřesňuje a doplňuje některá tvrzení Boráka. I přesto je práce Mečislava Boráka stále velmi cenným podkladem pro pochopení jednotlivých aspektů retribuice v poválečném Československu. Mezi sekundární literaturu k této problematice se řadí ale i díla dalších autorů, jako například práce Jiřího Grézla²¹ a Jiřího Fialy,²² kteří se ve svých

¹⁵ KREISINGER, P. – NEČAS, J.: *Dr. Wernfried Pfaff (1915-1979)*.

¹⁶ KRČMÁŘ, Dalibor: *Walter Jacobi. „Výslovně intelektuální typ“ v čele protektorátního SD*. In: Terezínské listy (Sborník památníku Terezín) 39, 2011, s. 28-52. Dále Týž: *Zpravodajská činnost nacistické bezpečnostní služby (SD) v Protektorátu Čechy a Morava. Dosavadní stav výzkumu, metodické nástrahy*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. FF UHK – Ořtís, Ústí nad Orlicí 2012, s. 71-77. Dále Týž: *Mimořádné zpravodajství*, s. 18-38. Dále Týž: *Heydrichovi radikálové. Vedoucí kádry nacistické bezpečnostní služby (SD) v protektorátu Čechy a Morava, 1939-1945*. In: Ústecký sborník historický = Aussiger historische Zeitschrift, 1-2, 2013, s. 61-90.

¹⁷ Jan Vajskebr digitalizoval Periodické zprávy pražského řídicího úseku SD a to konkrétně Roční zprávy (rok 1940) a Měsíční zprávy (roky 1940 a 1941). VAJSKEBR, Jan: *Periodické zprávy pražského řídicího úseku SD*, dostupné z: <http://web.nacr.cz/SD/>, [cit. 22. 12. 2017]. Dále bych zde například uvedla společnou publikaci těchto autorů a to KAŇÁK, Petr – KRČMÁŘ, Dalibor – VAJSKEBR, Jan: *S jasným cílem a plnou silou*. Terezín, 2014.

¹⁸ FROMMER, B.: *Národní očista*.

¹⁹ Zde je na mysli nejenom téma retribuice, ale také kolaborace, udavačství nebo tzv. odsunu.

²⁰ BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov 1998.

²¹ GRÉZL, Jiří: *Činnost mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*. Šumperk 2007.

²² FIALA, J.: *Z historie katovského řemesla v Olomouci*, s. 61-86.

pracích zabývali přímo Mimořádným lidovým soudem v Olomouci. Druhý jmenovaný do své studie zahrnul i činnost MLS Olomouc v roce 1948, při obnovené retribuci.

3. SICHERHEITSTDIENST

Samotná organizace, jejíž celý název je Bezpečnostní služba říšského vedoucího SS (*Sicherheitsdienst des Reichsführers SS*, zkráceně SD), oficiálně vznikla 19. července 1932 jmenováním Reinharda Heydricha do jejího čela, avšak počátek její geneze nalézáme již o rok dříve,²³ kdy vzniklo oddělení Ic v rámci štábu SS (*Schutzstaffel*), jehož hlavním úkolem bylo sbírat a vyhodnocovat informace o opozici nacistické strany.²⁴ Bezpečnostní služba společně s Kriminální policií (*Kriminalpolizei* - Kripo) a Gestapem spadaly od září 1939 pod členitý Hlavní říšský bezpečnostní úřad (*Reichssicherheitshauptamt* – *RSHA*) a vytvářely neuniformovanou složku nacistického represivního aparátu. Na rozdíl od Gestapa a Kriminální policie neměla SD na území Říše a protektorátu exekutivní moc.²⁵ Hlavní funkcí SD byla zpravodajská činnost, a proto měla být složena z mužů a žen, kteří byli nacistické ideologii nejvěrnější, ale zároveň dokázali být objektivní při vyhodnocování zpráv a měli pevný charakter. Tím se mělo docílit toho, že hlavní představitelé Hitlerovy vlády budou zásobováni důležitými a hlavně objektivními zprávami.²⁶ Toto mělo vést k efektivní kontrole Říše, ale posléze také okupovaných území, Protektorát Čechy a Morava nevyjímaje.

Před vznikem Hlavního říšského bezpečnostního úřadu roku 1939 stál v čele Bezpečnostní služby Hlavní úřad SD (*SD-Hauptamt*, *SD-HA*) v Berlíně a ten se dále dělil na

²³ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 298.

²⁴ KRČMÁŘ, D.: *Walter Jacobi*, s. 28.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*, s. 24.

jednotlivé úřady – například vnitřní zpravodajství (*Amt II Inland*), zahraniční zpravodajství (*Amt III Abwehr*).²⁷ Hlavní úřad SD vedl Reinhard Heydrich, který zároveň stál v čele Hlavního úřadu bezpečnostní policie (*Hauptamt der Sicherheitspolizei*), který řídil práci Gestapa a Kripa.²⁸

V rámci RSHA byly organizaci SD vyčleněny dva úřady a to III. - *SD-Inland* (tzn. vnitřní zpravodajství) a VI. - *SD-Ausland* (tzn. zahraniční zpravodajství). Po reorganizaci v roce 1940 přibyl k pravomocím SD ještě úřad VII. - Světonázorový výzkum a hodnocení; původně úřad č. II (Světonázorový a ideologický výzkum). Protektorát Čech a Morava spadal pod III. úřad, tedy vnitřní zpravodajství, jelikož bylo území protektorátu považované za součást Říše.²⁹

3.1 SD V TZV. PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

Jako předchůdce Bezpečnostní služby na území pozdějšího protektorátu, lze uvést národnostní referát (*Volkstumsreferat*), zřízený jako součást Hlavního úřadu SD. Národnostní referát měl získávat informace ze zahraničních oblastí, kde se nacházely německé menšiny. Československo s početnou německou demografickou základnou bylo jistě jednou z primární oblastí zájmu tohoto referátu. A zřejmě právě proto se jeho vedoucí Walter Jacobi stal později vedoucím protektorátní SD.³⁰

²⁷ KRČMÁŘ, D.: *Walter Jacobi*, s. 28.

²⁸ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 301.

²⁹ Tamtéž, s. 301–302, viz také KREISINGER, P. – NEČAS, J.: *Dr. Wernfried Pfaff*, s. 10; dále GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*, s. 249.

³⁰ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 302-3

Samotná struktura SD v protektorátu byla členěna na jednotlivé služebny. Vedoucí služebna, tzv. vedoucí úsek (*SD-Leitabschnitt*) se na rozdíl od Gestapa nacházela pouze v Praze.³¹

SD-Leitabschnitt – Vedoucí úsek SD v Praze, který byl podřízen úřadu III Hlavního říšského bezpečnostního úřadu v Berlíně.

SD-Dienststelle – Služebna SD, podřízená vedoucímu úseku. Před reorganizací z roku 1942 se těchto služeben v protektorátu nacházelo celkem 15 (od roku 1940 již 12). Po Jacobiho správní reformě zůstaly služebny SD pouze v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Plzni a Moravské Ostravě.

SD-Aussenstelle – Venkovní (venkovská) služebna byla podřízená příslušné služebně SD.

V letech 1939-1942 se zde nacházely pouze dvě – v Praze a Třebíči. Po reorganizaci jich bylo v protektorátu vedeno 18.

SD-Blockstelle – Blokovaná služebna byla nejnižší jednotkou ve struktuře služeben na území protektorátu, která byla odpovědná příslušné nadřazené služebně.

Každý vedoucí služebny SD³² měl své důvěrníky (tzv. *V-Männer*),³³ od kterých získával důležité informace, které byly dále zasílány nadřazené úřadovně, která rovněž zásadní zprávy zasílala na vyšší místa.³⁴ Tak vznikla hustá síť informačních kanálů, které měly pokrýt všechna zájmová území.³⁵ Dne 15. března 1939 se nacisté zmocnili nejenom zbytku Československa,

³¹ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 309-310.

³² U větších služeben mohli mít důvěrníky i další zaměstnanci.

³³ *Vertrauensleute, Vertrauensmänner* KRČMÁŘ, D.: *Mimořádné zpravodajství*, s. 18. GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*, s. 28.

³⁴ Podrobněji k organizaci již zmíněný BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 309.

³⁵ GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*, s. 32.

ale také zdejších archivů, které následně převzala Bezpečnostní služba, která si tak mohla rozšířit svou obrovskou kartotéku. Údaje v jednotlivých kartách byly doplňovány i informacemi od již zmíněných důvěrníků. V této kartotéce si u SD nechávalo dělat lustrace například Gestapo.³⁶ Z počátku okupace měla být zjišťována především nálada mezi obyvatelstvem a vyžadovány byly rovněž situační zprávy.³⁷

Struktura jednotlivých služeben vypadala následovně:³⁸

Referát A – Osobní a správní záležitosti;

Referát B – Politické záležitosti;

Podreferát B1: Odpůrci, politická reakce, šlechta, církve;

Podreferát B2: Německé národnostní otázky;

Podreferát B3: Vyslovení odpůrci a nepřátelé;

Podreferát B4: Politické a odborné zprávy;

Podreferát B5: České politické otázky;

Referát C – Hospodářské záležitosti;

Referát D – Obrana v cizině (*Abwehr*);

Referát E – Kultura, propaganda;

Referát F: tzv. zvláštní referát (*Sonderreferat*), určený pro zvláštní úkoly vztahující se na celý protektorát, později zrušen.

³⁶ GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*, s. 32.

³⁷ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 311.

³⁸ ABS Praha, fond 52, sign. 52 – 85 – 8, fol. 7-8.

3.2 SD V OLOMOUCI

Služebna Bezpečnostní služby (*SD-Dienststelle*) v Olomouci byla zřízena již v březnu 1939 a podléhala vedoucí služebně v Praze. Podléhaly jí tyto okresy: Olomouc, Litovel, Prostějov, Kroměříž, Hranice na Moravě, Lipník nad Bečvou, Bystřice pod Hostýnem a Přerov. Blokované služebny (*SD-Blockstelle*), které spadaly pod olomouckou služebnu, byly umístěné v Lipníku nad Bečvou a Bystřici pod Hostýnem.³⁹ Kvůli Jacobiho organizační reformě protektorátní SD, která probíhala paralelně s tzv. Heydrichovou správní reformou,⁴⁰ se roku 1942 stala olomoucká SD venkovní služebnou (*SD-Aussenstelle*) a byla podřízená pobočce v Moravské Ostravě, a to až do konce války.⁴¹ Rovněž byla zřízena nová venkovní služebna v Přerově, díky čemuž se olomoucké venkovní služebně zmenšilo pole působnosti o okresy Přerov, Hranice na Moravě, Lipník nad Bečvou a Bystřice pod Hostýnem.⁴²

Ještě jako služebna SD (*SD-Dienststelle*) sídlila zřejmě v budově bývalého Okresního úřadu, v tehdejší budově olomouckého Oberlandratu;⁴³ podle některých zdrojů konkrétně v zadním traktu této budovy na dnešní tř. Svobody, tehdejší Josef von Engel Strasse.⁴⁴ S reorganizací olomoucké Bezpečnostní služby a nástupem Ernsta Liedtkeho na místo vedoucího venkovní služebny se podle dostupných pramenů sídlo přesunulo do místa jeho bydliště, tedy do arizované vily továrníka Adolfa Heikorna. Jedná se o dům s číslem 31 na dnešní třídě Svornosti, dříve ulice Schneebergova.⁴⁵ Liedtke však ve svých výpovědích tvrdil,

³⁹ ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, fol. 20.

⁴⁰ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 323.

⁴¹ ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, fol. 20.

⁴² Tamtéž, fol. 24.

⁴³ BIMAN, S.: *Nacistická bezpečnostní služba*, s. 349.

⁴⁴ VÁLKA, Z.: *Olomouc pod hákovým křížem*, s. 23; dále *Třída Svobody*, dostupné z: <https://encyklopedie.olomouce.cz/cs/olomouc/trida-svobo-dy-vychodni-strana-mez-nam-nar-hrdinu-a-ul-pavelcakovou-leninova-josefa-z-englu-josef> [cit. 19. 4. 2018]

⁴⁵ K olomoucké židovské podnikatelské rodině Heikornů a obecně k problematice arizace v Olomouci blíže viz PERNÝ, Tomáš: *Arizace židovského majetku v Olomouci*. Magisterská diplomová práce. FF UP Olomouc 2016.

že jeho soukromá adresa sloužila pouze jako doručovací místo pro poštu služebny.⁴⁶ Není tedy zcela zřejmé, zda bylo původní sídlo služebny po Jacobiho reorganizaci zrušeno, či si Liedtke pouze po nástupu na pozici vedoucího přeměroval poštu na svoji soukromou adresu. Liedtke mohl se svojí rodinou ve vile na třídě Svornosti bydlet zřejmě od začátku války, jelikož rodina Heikornů byla zatčena 1. září 1939.⁴⁷

Na pozici vedoucího olomoucké Bezpečnostní služby se v průběhu její existence vystřídal hned několik mužů. Z počátku byl vedoucím jistý Dr. Heinrich, který zde však působil pouze pár týdnů (od 15. března zřejmě do 1. května 1939) a zřejmě měl za úkol zde služebnu vybudovat.⁴⁸ Následně služebnu vedl Lothar Fendler, který ji vedl zřejmě do konce roku 1940. Dle výpovědi Liedtkeho vedl Fendler služebnu až do prosince 1941, avšak tvrzení obžalovaného se rozchází s přehledovými materiály o struktuře SD uloženými v ABS. Fendler je zde veden jako vedoucí služebny pouze do roku 1940. Jelikož se Fendler účastnil počáteční fáze operace Barbarossa (jako zástupce vedoucího *Sonderkommando 4b* v rámci *Einsatzgruppe C*),⁴⁹ není možné, aby olomouckou služebnu vedl až do prosince 1941. Zároveň Liedtke uvedl, že z Olomouce byl Fendler přeložen do Frankfurtu nad Mohanem, tudíž Fendler Olomouc zřejmě opustil ještě dříve než v květnu 1941, kdy byl přeložen na východ.⁵⁰ Navíc měl Fendler

Adolf Heikorn se údajně nevrátil z pracovní cesty v Anglii, díky čemuž na rozdíl od zbytku své rodiny přežil válku. Více viz FIALA, J.: *Z historie katovského řemesla v Olomouci*, s. 62.

⁴⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 7.

⁴⁷ BARTOŠ, Josef: *Arizace židovského majetku v Olomouci v roce 1939*. Dostupné online: <https://kehila-olomouc.cz/rs/763/arizace-zidovskeho-majetku-v-olomouci-1939/> [cit. 9. 3. 2018].

⁴⁸ ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, str. 20.

⁴⁹ *Defendant Lothar Fendler at the Einsatzgruppen Trial*, dostupné z: <https://collections.ushmm.org/search/catalog/pa1042234> [cit. 15. 3. 2018]; *Lothar Fendler*, dostupné z: <http://www.nizkor.org/hweb/orgs/german/einsatzgruppen/esg/trials/fendler.html> [cit. 15. 3. 2018]

⁵⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6; dále ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, str. 20

ještě před převelením na východ absolvovat jeden ročník důstojnické akademie bezpečnostní policie v Berlíně-Charlottenburgu.⁵¹

Dalším vedoucím byl Dr. Wolfgang Otto Kohl, který byl v čele olomoucké služebny maximálně do října 1942.⁵² Dalibor Krčmář ve své studii uvádí, že Kohl byl přeložen k brněnskému SD již na jaře roku 1942. Kohl zřejmě nebyl příkladným vedoucím, jelikož měl být během svého působení u olomoucké Bezpečnostní služby potrestán za to, že v lednu 1942 došlo jeho vinnou ke střetu auta s koňským povozem a k ublížení na zdraví. Znovu trestán měl být Kohl v roce 1944, kdy se měl údajně pod vlivem alkoholu střelit do nohy. Kvůli tomuto incidentu Kohl přišel o svoji hodnost a byl poslán na dva roky do vězení.⁵³ Člen SD Norbert Rosignal o vztahu Kohla a Liedtkeho uvedl: „*Kohl jako vedoucí SD v Olomouci vyloženě přál Liedtkemu, který byl také říšským Němcem, což [je] viděti z toho, že ač neměl školní vzdělání stal se zástupcem Kohlovým a stal se vedoucím Aussendienststelle a rychle povýšil.*“⁵⁴ Po odchodu Dr. Kohla z Olomouce přišel tedy čas Ernsta Liedtkeho. Jeho působení u olomoucké Bezpečnostní služby bude však zmíněno níže.

Vyvstávají nám zde i další otázky ohledně olomoucké služebny. Například jaký byl přesný počet zaměstnanců. Personální stav se v průběhu války zcela jistě proměňoval a zdá se, že přesné číslo s jistotou nemůžeme určit. Vycházet totiž musíme pouze ze seznamů, které byly sestaveny až po válce, tudíž jsou plné nepřesností nebo z konkrétních výpovědí obžalovaných, v našem případě z Liedtkeho. Tudíž se prakticky opíráme o lidskou paměť, která není neomylná. Kromě samozřejmých pozic (vedoucí služebny a jeho zástupce), zde byla pozice

⁵¹ KRČMÁŘ, D.: *Heydrichovi radikálové*, s. 77.

⁵² ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁵³ KRČMÁŘ, D.: *Heydrichovi radikálové*, s. 83.

⁵⁴ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. LS 22/48 (LS 1354/46), *Výpověď Norberta Rosignala*, 7. listopadu 1946, fol. 18.

šoféra, která však v závěrečné fázi působení SD nemusela být u olomoucké služebny stálá. Tuto stálou šoférskou pozici vykonával zřejmě Arpád Morway, který je uváděn ve všech dostupných materiálech.⁵⁵ V počátcích působení zde byly zaměstnány i kancelářské výpomoci v podobě stenotypistek, písarek a jiných.⁵⁶ Zbyněk Válka ve své publikaci uvádí, že zde v počátcích služebny pracovalo 15 osob, avšak neuvádí zdroj svého tvrzení.⁵⁷

Zda byla u zdejší služebny dodržována struktura nastíněná výše (tzn. referáty A-E) rovněž s jistotou nevíme. V jednom z výsledků Liedtke uvádí obecnou strukturu úřadoven na území protektorátu, která však v určitých věcech nekoresponduje s výše uvedenou strukturou převzatou z materiálů Archivu bezpečnostních složek. Konkrétně uvádí tyto agendy: 1) právní a správní; 2) národnostní; 3) kulturní; 4) hospodářskou; 5) všeobecnou, s dodatkem, že národnostní a kulturní agenda byla dále dělena na sektor německý a český.⁵⁸ Při jiné příležitosti rovněž vypověděl, že aby mohl být povýšen na vedoucího služebny, musel určitý čas pracovat ve všech referátech.⁵⁹ Osobně bych se přikláněla spíše k teorii, že určití zaměstnanci měli na starosti více referátů dohromady, tudíž byly určité referáty či funkce sloučeny pod agendu dané osoby. Příkladem toho byl i civilní pracovník Rudolf Popp, který byl veden jako výpomoc v kartotéce, a Liedtke uvedl, že nějaký čas byl rovněž telefonistou.⁶⁰ Dále zde pracoval také Vilém Pelzl.⁶¹ Tito tři zaměstnanci společně pracovali pro olomouckou služebnu delší časové období než většina ostatních a dají se označit za stálé zaměstnance. Jistou výjimkou v jinak

⁵⁵ Konkrétně ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, str. 22; Tamtéž, sign. 52-1-363, f. 8; dále ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁵⁶ Tamtéž, *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 7.

⁵⁷ VÁLKA, Z.: *Olomouc pod hákovým křížem*, s. 23.

⁵⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 7.

⁵⁹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 23. dubna 1948, fol. 69.

⁶⁰ ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, str. 20; dále ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 8.

⁶¹ Někdy též zmiňovaný jako Pelzel či Pelcl.

nestálém pracovním kolektivu je právě samotný Liedtke, který zde působil (bez jediného dne) po celý čas, co v Olomouci byla služebna Bezpečnostní služby. V poslední fázi fungování měla služebna SD zřejmě již pouze dva stálé zaměstnance – Viléma Pelzla a Ernsta Liedtkeho. Pelzl se měl věnovat sektoru českému a Liedtke sektoru německému, což je logické rozdělení, vzhledem k tomu, že Liedtke nejspíše neuměl česky.⁶²

Je velice těžké vytvořit přesný seznam osob zaměstnaných na této služebně, jelikož podkladové prameny si velice často výrazně protirečí v časovém rozsahu působení dané osoby u služebny, ale i v pozici, kterou vykonávala, a nezdá se i ve jméně.

4. ŽIVOT ERNSTA LIEDTKEHO PŘED PŮSOBENÍM V PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

Ernst Liedtke se narodil 19. července 1913 v Montau (okr. Schwetz) v Západním Prusku⁶³ do německé evangelické rodiny jako jediný syn dělníku Gustavovi a matce Augustě, rozené Barkrecht.⁶⁴ O dalších osudech Gustava a Augusty Liedtke mnoho nevíme. Z poválečné výpovědi Liedtkeho vyplývá, že tehdy žili v Durynsku, konkrétně uváděna obec Klein Welten, kterou se však nepodařilo dohledat, navíc se může jednat o překlep.⁶⁵ O jeho dětství a dospívání nemáme žádné informace, avšak můžeme předpokládat, že po skončení první světové války se rodina z této oblasti odstěhovala, vzhledem k tomu, že okres Schwetz připadl nově vzniklému

⁶² ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 7.

⁶³ V této oblasti je nachází dvě obce s německým názvem Montau. Není zcela zřejmé, zda se jedná o dnešní obec Mątowy Wielkie (*Groß Montau*), nebo Mątowy Małe (*Klein Montau*) v pomořském vojvodství na severu Polska.

⁶⁴ Bundesarchiv Berlin (dále jako BA), RS, sign. D5065, *Fragebogen zum Verlobungs und Heiratsgesucht*, fol. 0878.

⁶⁵ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

Polsku a byl součástí tzv. polského koridoru.⁶⁶ Část jeho života je spjatá s městem Breslau (Vratislav), kde vychodil osmiletou obecnou školu a také zde nastoupil do učení jako elektrotechnik u Bernarda Heima po dobu čtyř let. Zároveň údajně vystudoval odbornou školu elektrotechnickou. Tato informace poskytnutá Ernstem Liedtkem při poválečném vyšetřování se však neshoduje s údaji v jeho osobní kartě SS, kde je kolonka *Fach- od. Gew.- Schule* prázdná. Úspěšně se však vyučil, a to roku 1932. Ve Vratislavi se narodila i jeho budoucí manželka.⁶⁷ Následující tři roky byl údajně bez dlouhodobějšího zaměstnání a živil se pouze příležitostnými pracemi.⁶⁸ Během vyšetřování však Liedtke zatajil, že se 15. června 1933 stal členem organizace SS s pořadovým číslem 187 944.⁶⁹ Naopak během poválečného vyšetřování tvrdil, že se nikdy členem organizace SS nestal.⁷⁰ K SD nastoupil v lednu 1935, konkrétně k *Abschnitt XXI (Freiburg in Schlesien)*, který spadal pod *Oberabschnitt Süd-Ost* se sídlem v dnešní Vratislavi, a to na pozici topiče a čističe vozu. Jelikož úspěšně absolvoval řidičské zkoušky,⁷¹ byl na počátku léta téhož roku přesunut na pozici řidiče vozu.⁷² V této době žil ve slezském Freiburgu.⁷³ Nejpozději v březnu 1936 byl povýšen do hodnosti *SS-Rottenführer*.⁷⁴ Od června 1936 již u SD působil jako telegrafista, konkrétně u dálnopisu. Dne 1. května 1937

⁶⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁶⁷ BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1133.

⁶⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁶⁹ BA Berlin, RS, sign. D5065, *Fragebogen zum Verlobungs und Heiratsgesucht*, fol. 0878. Získal také dvě ocenění – bronzový odznak (*SA-Sportabzeichen*) a hliněný *Julleuchter* (svícen s germánskými motivy, který uděloval H. Himmler členům SS). Viz *Porzellan Allach SS Julleuchter*, dostupné z: <http://www.ns-kunst.com/porzellan-allach-ss-julleuchter/> [cit. 6. 3. 2018].

⁷⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1351/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 27. února 1946, fol. 13.

⁷¹ Konkrétně Führerschein Klasse 3, tedy oprávnění řídit osobní automobily do 2,5 tuny.

⁷² WILDT, Michael: *Die Judenpolitik des SD 1935 bis 1938: eine Dokumentation*. München, 1995, s. 83; ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁷³ Freiburg in Schlesien je pravděpodobně dnešní obec Świebodzice.

⁷⁴ BA Berlin, RS, sign. D5065, *Fragebogen zum Verlobungs und Heiratsgesucht*, fol. 0878.

se stal členem NSDAP s členským číslem 5 216 397.⁷⁵ Liedtke během jednoho z poválečných výslechů lživě uvedl, že roku 1937 se stal čekatelem strany NSDAP a řádným členem se stal až v roce 1939, dokonce uvedl, že jeho pořadové číslo bylo vyšší než 7 000 000.⁷⁶ Prvního listopadového dne roku 1937 nastoupil vojenskou službu u letectva (*Luftwaffe*), kde sloužil jako spojač,⁷⁷ a po ukončení služby 28. února 1938, se vrátil zpět na své původní místo.⁷⁸ Téměř o rok později, dne 20. února 1939, získal hodnost *SS-Scharführer*.⁷⁹

Jakožto člen SS, zažádal Liedtke v březnu 1936 o povolení k sňatku. Ještě před uzavřením sňatku se ale Liedtkemu v červenci 1936 narodila dcera.⁸⁰ Jeho manželkou se 15. října 1936 stala Irma Knieb (nar. 1916), která mu v dubnu 1938 porodila syna.⁸¹ Po válce žila Irma Liedtke s malými dětmi zřejmě v Bavorsku; zda byli odsunuti, nebo utekli z protektorátu ještě před koncem války, není jasné.⁸² Ani jejich další osudy se nepodařilo objasnit.

5. PŮSOBENÍ U SD V OLOMOUCI

K olomoucké SD byl Ernst Liedtke přeložen v den vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, dne 16. března 1939. Není zcela jasné, zda se účastnil přímo obsazování protektorátu v rámci operační skupiny II Brno (*Einsatzgruppe II Brünn*).⁸³ Vzhledem k jeho brzkému

⁷⁵ BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1133.

⁷⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 27. února 1946, fol. 13.

⁷⁷ BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1134.

⁷⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁷⁹ BA Berlin, RS, sign. D5065, fol. 0764.

⁸⁰ V Liedtkeho osobní kartě člena SS v německém Bundsarchivu je u data narození dcery (27. 7. 1936) uvedena poznámka „U“, která by mohla znamenat Unehelich, tedy označení pro nemanželské dítě. BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1133.

⁸¹ BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1133.

⁸² *Liedtke dopaden. Zápas člena SNB s prchajícími zločinci v Hulíně*. In: Osvobozený Našinec, roč. 80, č. 168, 22. 7. 1947, s. 2

⁸³ Blíže viz například KAŇÁK, P. – KRČMÁŘ, D. – VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem*.

příchodu do Olomouce by se jeho účast v rámci některého z operačních oddílů (*Einsatzkommandos*) nabízela, avšak Liedtke zřejmě neobdržel Medaili na paměť 1. října 1938 (*Medaille zur Erinnerung an der 1. Oktober 1938*), jež byla zároveň udělována i za obsazování zbytku Čech a Moravy.⁸⁴

Na starost dostal správní, později personální agendu úřadovny, tedy zřejmě referát A.⁸⁵ Dne 20. dubna 1941 mu byla udělena nejnižší důstojnická hodnost *SS-Untersturmführer*. Minimálně od roku 1942 působil Liedtke jako Kohlův zástupce. Zde však narážíme znovu na rozpory v pramenech, jelikož v materiálech v Archivu bezpečnostních složek je uvedeno, že Liedtke byl zástupcem vedoucího letích 1940-1943, tedy Fendlera, resp. Kohla.⁸⁶ Bývalý zaměstnanec olomoucké SD Norbert Rosignal, který zde působil od podzimu roku 1941 do podzimu 1942, uváděl Liedtkeho jako zástupce vedoucího až od roku 1942 a jako jeho předchůdce označil Waltera Piletschku-Wagnera.⁸⁷

Jeho další kariéra pokračovala takto: dne 1. října 1942 byl Liedtke povýšen na *SS-Obersturmführera*⁸⁸ a zároveň na vedoucího venkovní služebny (*SD-Aussenstelle*), avšak k výkonu práce ve své nové pozici nastoupil údajně až v lednu 1943, jelikož byl zdravotně indisponován.⁸⁹ V době nemoci ho zastupoval jistý Fritz Salinger.⁹⁰ Vedoucím venkovní

⁸⁴ BIANCHI, Sebastián, J.: *Occupation Medals*, dostupné z http://www.wehrmacht-awards.com/service_awards/occupation_medals.htm [cit. 3. 4. 2018].

⁸⁵ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

⁸⁶ ABS Praha, f. 52, sign. 52-85-8, str. 21.

⁸⁷ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výpověď Norberta Rosignala*, 7. listopadu 1946, fol. 18. Wagnera (jedná se nejspíše o zaměstnance jménem Walter Piletschka-Wagner), který bude blíže zmíněn v podkapitole 5.2 Konfidenti olomouckého SD.

⁸⁸ BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1133.

⁸⁹ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Závěrečná zpráva*, fol. 9. Zde se znovu dostáváme do rozporu s informacemi uvedenými v knize SD kraj Olomouc, kde je uvedeno, že Liedtke byl vedoucím až od roku 1943. Prakticky tomu tak bylo, ale teoreticky nikoliv. ABS Praha, fond 52, sign. 52 – 85 – 8, fol. 20-21.

⁹⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6.

služebny byl Liedtke až do dubna 1945, kdy byla do Olomouce vzhledem k postupující východní frontě přesunuta pobočka SD z Moravské Ostravy a vedení převzal SS-*Hauptsturmführer* Henneberg.⁹¹

Roku 1943 mu byl udělen Válečný záslužný kříž druhé třídy s meči (*Kriegsverdienstkreuz II. Klasse mit Schwertern*).⁹² Jedná se o významné ocenění, které bylo udělováno za statečnost při boji s nepřítelem.⁹³ Logicky se tedy nabízí domněnka, že se Liedtke během roku 1943 účastnil nějaké zatýkací akce, díky které kříž získal, ačkoliv to sám popíral a dokonce tvrdil, že účast na akcích Gestapa zakázal i svým podřízeným.⁹⁴ V této době, již jako vedoucí, byl vedoucím Gestapa Richardem Heidanem informovaný o větších akcích olomouckého Gestapa. Heidan rovněž vypovídal, že Liedtke vyslal svého podřízeného, aby zjistil, jak obyvatelstvo reagovalo na popravy v Doloplazích⁹⁵ v listopadu 1944, což je v přímém rozporu s Liedtkeho tvrzením.⁹⁶ Proti tvrzení, že Liedtke nevysílal své podřízené na akce olomouckého Gestapa, svědčí i výpověď zástupce vedoucího olomouckého Gestapa Franze Langerera, který uvedl: „*Positivně mohu potvrditi, že SD vysílal své lidi k větším akcím Gestapa, tak např. k popravě v Doloplazích a Charvátech a při událostech v květnu 1945 v Přerově.*“⁹⁷ Zda se Ernst Liedtke běžně podílel na akcích olomouckého Gestapa, není možné z dostupných pramenů prokázat, avšak Norbert Rosignal ho ve své výpovědi označil jako

⁹¹ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho v Olomouci, 19. ledna 1946*, fol. 8.

⁹² BA Berlin, SSO, E. Liedtke, fol. 1134.

⁹³ Blíže viz BIANCHI, Sebastián: *War Merit Cross 2nd Class*, dostupné z: http://www.wehrmacht-awards.com/war_merit_cross/2_class.htm [cit. 6. 3. 2018]

⁹⁴ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Hlavní přelíčení, 9. ledna 1947*, f. 50.

⁹⁵ Blíže k popravám v obci Doloplazy viz ČEŠÍK, Vojtěch: *Kriminální inspektor a SS-Obersturmführer Franz Langer*. In: MEMO, 2017/1, s. 12-13; a v obci Charváty Týž: *Kriminální komisař Richard Heidan (1893-1947). Životní osudy posledního vedoucího Gestapa v Olomouci*. In: *Moderní dějiny 2018*, v tisku. Celkově byli v těchto obcích popraveni 4 muži.

⁹⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výpověď Richarda Heidana, 11. listopadu 1946*, fol. 20.

⁹⁷ Tamtéž, *Výpověď Franze Langerera, 11. listopadu 1946*, fol. 20.

ctižádnostivého člověka a jeho pracovní výkon označil jako svědomitý,⁹⁸ což nepřímo potvrzuje i získání Válečného záslužného kříže. Další zaměstnanec olomouckého Gestapa, Gottlieb Loibner,⁹⁹ ho rovněž zmínil v souvislosti s potíráním přerovské rezistence na začátku května 1945. Přerovské povstání bylo potlačeno a ze 100 vyslýchaných osob bylo 21 popraveno.¹⁰⁰ Liedtke se neúčastnil samotné exekuce na střelnici v Lazcích, avšak dle Loibnera se účastnil porady, kde byl sestaven seznam osob určených k zastřelení.¹⁰¹ Toto Loibner zmínil i v jedné z dalších výpovědí a konkrétně uvedl: „*Po skončených výsleších soustředily se všechny sepsané protokoly u Hummela, který s těmito odešel do místnosti, kde byly shromážděny význačné osobnosti. Pokud vím nacházely se v této místnosti následující osoby: Krim. ředitel Rausch [...], rada Kozlovský,¹⁰² komisař Heidan,¹⁰³ insp. Langer,¹⁰⁴ vedoucí SD v Olomouci Liedtke, vedoucí SD v Přerově Riedl, okresní hejtman v Přerově mě neznámého jména, insp. Linhard od RAV v Přerově a komisař Streit¹⁰⁵ u Přerovské služebny Gestapa. Viděl jsem také před tím, že*

⁹⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výpověď Norberta Rosignala*, 7. listopadu 1946, fol. 18.

⁹⁹ Bohumil Košťál se v roce 1939 přejmenoval na Gottlieba Loibnera. Často se však vyskytuje i další verze jeho jména a to Bohumil Loibner. ČEŠÍK, Vojtěch: *Příslušníci olomouckého Gestapa odsouzení v rámci retribuice k trestu smrti*. Rukopis magisterské diplomové práce. Olomouc 2018, s. 21.

¹⁰⁰ Blíže k celému incidentu Týž: *Kriminální inspektor*, s. 16-17. K odboji na Přerovsku blíže autor Pavel Kopeček, viz KOPEČEK, Pavel: *Odbojové hnutí na Přerovsku a Hranicku v letech 1943-1945*. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov. Přerov 2010, s. 182-230; dále Týž: *Přerovsko v období nacistické okupace – některé hospodářské, politické, vojenské a bezpečnostní aspekty vývoje v tomto období*. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov. Přerov 2011, s. 134-146; dále Týž: *Cílem byla svoboda. Odbojové hnutí na Přerovsku, Kojetínsku, Hranicku a Lipnicku v letech 1939-1945*. Praha 2015.

¹⁰¹ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 149, Ls 1426/46, *Výslech obviněného B. Loibnera*, 13. března 1946, fol. 12.

¹⁰² K osobě Otty Koslowského blíže viz ADAMEC, Václav: *Mýtus Koslowski. Kriminální rada brněnské řídicí úřadovny Gestapa Otto Koslowski*. In: *Paměť a dějiny*, 2014/4, s. 76-89.

¹⁰³ K osobě vedoucího služebny Gestapa v Olomouci Richarda Heidana blíže viz ČEŠÍK, V.: *Kriminální komisař Richard Heidan*, v tisku.

¹⁰⁴ K osobě Franze Langerá blíže viz Týž: *Kriminální inspektor*, s. 5-27.

¹⁰⁵ K osobě Karla Streita blíže viz PROKEŠOVÁ, Kristýna: *Karl Streit (1898-1948), poslední velitel přerovského Gestapa a poslední popravený příslušník SS v Olomouci*. Bakalářská diplomová práce, FF UP Olomouc 2016.

*jmenované osoby ve zmíněné místnosti měly na stole láhve a sklenice a mám za to, že se tam také pil alkohol.*¹⁰⁶

Další možností získání Válečného záslužné kříže by mohlo být Liedtkeho nasazení na východě, stejně jako byl nasazen například Lothar Fendler. Zde se však pohybujeme na poli pouhých spekulací, jelikož o jeho válečném působení mimo olomouckou SD nemáme žádných pramenných dokladů. Toto působení na východě by však muselo být pouze krátkodobé, jelikož v červnu 1942 působil Liedtke u stanného soudu v Brně a 1. října 1942 byl již jmenován vedoucím venkovní služebny. Rozklíčovat tyto nejasnosti nám nepomůže ani informace, že byl na podzim roku 1942 Liedtke zdravotně indisponován,¹⁰⁷ jelikož k zdravotní újmě mohl přijít jednak při akci Gestapa, rovněž při působení na východě, nebo také úplně jinde.

Dne 6. května 1945 spolu s ostatními příslušníky SD a Gestapa¹⁰⁸ odjel přes Svitavy k Poličce, kde skupina strávila noc a druhý den pokračovala v cestě přes Jihlavu do Tábora.¹⁰⁹ Dne 9. května byli Američany internováni ve Vimperku a posléze 11. května převezeni do tábora ve Freyungu.¹¹⁰ Na tomto místě bych ráda zmínila, že byl Ernst Liedtke vedený na amerických seznamech příslušníků SS, avšak chybně zde byl veden jako příslušník policie a nikoliv SD.¹¹¹

¹⁰⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 149, Ls 1426/46, *Protokol sepsaný s B. Loibnerem, 12. ledna 1946*, fol. 49.

¹⁰⁷ Tamtéž, č. kart. 202, Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Závěrečná zpráva*, fol. 9.

¹⁰⁸ Tamtéž, *Výslech obviněného E. Liedtkeho, 19. ledna 1946*, fol. 8.

¹⁰⁹ ČEŠÍK, V.: *Kriminální inspektor*, s. 18.

¹¹⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho 19. ledna 1946*, fol. 8.

¹¹¹ National Archives and Records Administration, SS Members List, *Ernst Liedtke* (kopie; za poskytnutí digitální kopie srdečně děkuji R. Claeeyemu)

5.1 ZASEDÁNÍ U STANNÝCH SOUDŮ

SS-Untersturmführer Liedtke zasedal jako přisedící v komisích stanných soudů během prvního a druhého stanného práva. Tyto komise, respektive stanný soud, byly orgánem nacistických represí při nástupu, respektive po provedení útoku na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a během tzv. heydrichiády nedisponovaly soudními pravomocemi.¹¹² Původně měly být tyto soudy zřízeny pouze v Praze a Brně, avšak na Moravě byly během prvního stanného práva zřízeny i brněnské pobočky, a to v Moravské Ostravě a Olomouci. Vykonání trestu smrti však zde nedocházelo a odsouzení byli převáženi k výkonu exekuce do Brna.¹¹³

První stanné právo vyhlásil Reinhard Heydrich dne 28. září 1941 a uplatňováno bylo až do ledna 1942. Jako hlavní cílové skupiny perzekuce obyvatelstva nacisté vybrali například inteligenci, komunisty nebo členy mládežnických hnutí.¹¹⁴ Stannému soudu, který se konal 14. listopadu 1941 v Olomouci, předsedal vedoucí olomouckého Gestapa kriminální komisař Heinrich Gottschling¹¹⁵. Třetím členem komise byl kriminální komisař Dr. Karl. Toto složení odsoudilo k došetření případu Gestapem, což prakticky znamenalo tzv. ochrannou vazbu a odeslání do koncentračního tábora, a zabavení majetku zřejmě 9 osob. Z tohoto zasedání se dochoval mimo rozsudků i podkladový a přípravný materiál, díky kterému si můžeme fungování tohoto konkrétního stanného soudu přiblížit. Předně se dochoval seznam navrhovaných osob, pod kterým je podepsán vedoucí olomouckého Gestapa Gottschling, a

¹¹² KYNCL, Vojtěch: *Bez výčitek... Genocida Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha*. Praha 2012, s. 95.

¹¹³ DANISZ, Dominik: *Stanné právo*. Magisterská diplomová práce, PrF MU Brno 2016/2017, s. 59.

¹¹⁴ VAŠEK, F. – ČERNÝ, V. – BREČKA, J.: *Místa zkropená krví*, s. 336.

¹¹⁵ Osobnost Heinricha Gottschlinga (1909-1947) se ve své bakalářské diplomové práci pokusila přiblížit Vendula Hofmanová, viz HOFMANOVÁ, Vendula: *SS-Hauptsturmführer a kriminální rada Heinrich Gottschling (1909 – 1947). Vedoucí Gestapa v Olomouci (1940 – 1942), Kladně (1943 – 1944) a Táboře (1944 – 1945)*. Bakalářská diplomová práce. FF UP Olomouc 2016.

který obsahuje 12 jmen potenciálních obžalovaných (viz následující tabulka).¹¹⁶ Z tohoto počtu byli vyřazeni 3 muži, kteří byli zproštěni obžaloby, bez bližšího udání důvodů. Během dosavadního výzkumu se podařilo dohledat pouze 6 rozsudků z 9, tudíž u tří osob neznáme konkrétní trestný čin. Gertruda Scheuerová mohla být odsouzena za stejný trestný čin, jako Berta Kleinová, vzhledem k tomu, že obě byly židovského původu. Zároveň se dá předpokládat, že v rozsudcích rovněž mohlo stát postoupení případu Gestapu a zabavení majetku.

Není bez zajímavosti, že si Ernst Liedtke při poválečném vyšetřování navrhl jako svědkyni v jeho prospěch paní Havlenovou z Prostějova, manželku Oldřicha Havleny, přičemž uvádí: „*Zabavení jejího celkového majetku [jsem] zamezil – snažil jsem se dostat jejího manžela z vazby*“.¹¹⁷ Nemůžeme si však být jistí, zda skutečně mohl z pozice zástupce vedoucího tomuto zamezit, či si snad přivlastňoval či vymýšlel své nové dobré skutky. Paní Havlenová se z účasti na procesu s Liedtkem omluvila, tudíž neznáme její pohled na věc.¹¹⁸

Z pravděpodobných pozůstalých všech devíti osob se jako svědek k případu Ernsta Liedtkeho přihlásila při poválečném vyšetřování MLS v Olomouci pouze vdova Miloslava Rompartová.¹¹⁹

¹¹⁶ MZA, f. B 340, č. kart. 303, sign. 22, fol. 4.

¹¹⁷ ZAO-OL, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Návrh svědků obžalovaným*, fol. 36.

¹¹⁸ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, fol. 49.

¹¹⁹ Tamtéž, *Seznam výpovědí svědků*, fol. 34.

jméno ¹²⁰	*	†	zaměstnání	trestný čin	rozsudek
ČERNOŠEK, Miroslav	1915	1942	úředník	činnost proti váleč. hospodářství	postoupeno Gestapu
HAVLENA, Oldřich	1907	1942	majitel obchodu	?	postoupeno Gestapu
HUŇKOVÁ, Božena	1897	?	trafikantka	činnost proti váleč. hospodářství	postoupeno Gestapu
HYBNER, Alois	1904	?	dělník	–	zproštěn obžaloby
KLEINOVÁ, Berta	1893	1942	–	porušení norimberských zákonů	postoupeno Gestapu
KUBÍČEK, Vojtěch	1906	?	dělník	?	postoupeno Gestapu
POTĚSKÝ, Václav	1901	1945	úředník	činnost proti váleč. hospodářství	postoupeno Gestapu
ROMPART, František, Ing. ¹²¹	1877	1941	bývalý školní ředitel	porušení veřejného pořádku a bezpečí	postoupeno Gestapu
SCHEUEROVÁ, Gertrude	1920	?	–	?	postoupeno Gestapu?
SYKORA, Jan	1892	?	zemědělec	činnost proti váleč. hospodářství	postoupeno Gestapu
SYKORA, Josef	1919	?	syn zemědělce	–	zproštěn obžaloby
VRÁNA, Bohuslav	1908	?	dělník	–	zproštěn obžaloby

Odsouzení muži byli společně přesunuti do koncentračního tábora Mauthausen transportem, který do svého cíle dorazil 4. prosince 1941. Ještě téhož prosince zde zemřel František Rompart, během roku 1942 zemřeli Miroslav Černošek (vězeň č. 3453), Oldřich Havlena a Jan Sykora (vězeň č. 2499). V lednu 1945 byl v Mauthausenu popraven Václav Potěský a jako jediný se osvobození dočkal Vojtěch Kubíček (vězeň č. 1896), který byl transportem nemocných 8. listopadu 1942 přesunut do koncentračního tábora Dachau (vězeň č. 39 260).¹²² Židovka Berta Kleinová byla poslána přímo do koncentračního tábora v Osvětimi

¹²⁰ Sestaveno na základě MZA, f. B 340, č. kart. 303, sign. 22, fol. 4.

¹²¹ V pramenech uváděn též jako Franz.

¹²² K osobě Ing. Františka Romparta (1877-1941) se dochovaly vzpomínky jeho dcery, které jsou dostupné zde: *Ing. František Rompart*, dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=1256, [cit. 29. 1. 2018]; dále *František Rompart*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mauthausen/detail.php?table=Mauthausen&col=id&value=2618> [cit. 26. 3. 2018]; dále

(aniž by prošla ghettem v Terezíně), kde 29. října 1942 zemřela. Evidována byla pod číslem 38 041/1942.¹²³ Trafikantka Božena Huňková byla poslána v lednu 1942 do koncentračního tábora v Ravensbrücku (vězeňkyně č. 9176) a propuštěna byla 8. prosince 1943.¹²⁴ K osudu Židovky Gertrudy Scheuerové se bohužel nepodařilo dohledat bližší informace.

Útok na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha dne 27. května 1942 rozpoutal další těžké období (tzv. heydrichiádu) plné teroru vůči českému obyvatelstvu. Záhy byl nad Protektorátem vyhlášen civilní výjimečný stav a začaly být formovány nové stanné soudy v Praze a Brně. Ernst Liedtke byl opět povolán do komise stanného soudu a znovu se setkal s Gottschlingem, tentokrát však v komisi, která zasedala v Brně, a které předsedal vládní rada Hermann Ebert.¹²⁵ Ve třech červnových dnech roku 1942 tato komise odsoudila v Brně 30 osob k trestu smrti, které jsou uvedeny v následující tabulce.¹²⁶

Miroslav Černošek, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mauthausen/detail.php?table=Mauthausen&col=id&value=4743> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Oldřich Havlena*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mauthausen/detail.php?table=Mauthausen&col=id&value=959> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Jan Sykora*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mauthausen/detail.php?table=Mauthausen&col=id&value=4494> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Jan Sykora*, dostupné z: <https://www.gedenkstaetten.at/raum-der-namen/cms/index.php?id=4&p=174468&L=1%E2%80%8B> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Václav Potěský*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mauthausen/detail.php?table=Mauthausen&col=id&value=4409> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Vojtěch Kubiček*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/mauthausen/detail.php?table=Mauthausen&col=id&value=1432> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Vojtěch Kubiček*, dostupné z: <https://stevemorse.org/dachau/detail.php?lastname=KUBICEK&firstname=Vojtech&title=&birthday=18&birthmonth=Apr&birthyear=1906&birthplace=Dub&from=Mauthausen&town=Dub&street=Kr.%20Olm%C3%BCt&number=39260&DateOfArrival=09%20Nov%201942%20Mau.&disposition=befr.%20Dachau&comments=&category=Sch.%20Tsch.&ID=54330&page=3131/Scha.&disc=3&image=52> [cit. 26. 3. 2018].

¹²³ *Berta Klein*, dostupné z: <https://yvng.yadvashem.org/nameDetail.shtml?language=en&itemId=5399038&ind=0> [cit. 26. 3. 2018]; dále *Berta Klein*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ostatni/detail.php?table=ostatni&col=id&value=393> [cit. 26. 3. 2018].

¹²⁴ *Božena Huňková*, dostupné z: <http://archive.pamatnik-terezin.cz/vyhledavani/ravensbruck/detail.php?table=Ravensbruck&col=id&value=2758> [cit. 26. 3. 2018].

¹²⁵ Hermann Ebert (nar. 1911) byl v této době zástupcem vedoucího řídicí úřadovny Gestapa v Brně Wilhelma Nölleho. Viz. ČERNÝ, Vladimír: *Brněnské Gestapo*. Brno 2017, v tisku, s. 46.

¹²⁶ Sestaveno na základě MZA, f. B 340, č. kart. 338, sign. 26; č. kart. 339, sign. 30; č. kart. 340, sign. 1-2, 11-19; č. kart. 341, sign. 1-6, 41; č. kart. 343, sign. 5-14.

datum	jméno	*	†	zaměstnání
18.6.1942	BUMBA, Václav	1905	1942	odborný učitel
18.6.1942	HORÁK, Ladislav	1895	1942	řezník
18.6.1942	CHALABALA, Jan	1904	1942	stavební inženýr
18.6.1942	CHARVAT, Josef	1907	1942	pekařský pomocník
18.6.1942	JAROŠ, Ladislav	1880	1942	ředitel gymnázia
18.6.1942	KRUPÍČKA, Pavel	1905	1942	odborný učitel
18.6.1942	MIKUNDA, Albín	1893	1942	učitel
18.6.1942	RICHTER, Josef	1893	1942	úředník
18.6.1942	STEFAN, Josef Cyril	1909	1942	učitel
18.6.1942	VESELÝ, František	1894	1942	odborný učitel
19.6.1942	BERAN, Čeněk	1905	1942	knihkupec
19.6.1942	DOKOUPIL, Oldřich	1919	1942	pomocník v holičství
19.6.1942	HORNIG, Rudolf	1894	1942	dozorce železniční stanice
19.6.1942	LORENC, František	1883	1942	dražní skladník
19.6.1942	NOVÁK, Jaroslav	1895	1942	daňový úředník
19.6.1942	ŘEZNÍČEK, Josef	1906	1942	šéfredaktor
19.6.1942	SVOBODA, Karel	1883	1942	bývalý důstojník
19.6.1942	ŠURAL, Vladimír	1898	1942	dopravce
19.6.1942	TEICHMANN, Stanislav	1911	1942	typograf
19.6.1942	VLK, František	1907	1942	bývalý vysokoškolák
20.6.1942	BARTOŠ, František	1985	1942	instalatér
20.6.1942	DOKOUPIL, Josef	1912	1942	poštovní pomocník
20.6.1942	FIŠER, Josef	1908	1942	technický asistent
20.6.1942	HLAVICA, Antonín	1892	1942	zlatník a odhadce
20.6.1942	CHROMEČEK, Richard	1897	1942	úředník
20.6.1942	KLAPIL, Miloslav	1900	1942	vlastník domu
20.6.1942	KRČ, Josef, MUDr.	1895	1942	radiolog
20.6.1942	MARTINEK, Jan	1900	1942	mechanik
20.6.1942	POSPÍŠIL, Josef	1910	1942	lesní adjunkt
20.6.1942	SEKANINA, Josef	1890	1942	inženýr

Při poválečném vyšetřování se jako svědci k Liedtkeho případu přihlásili pozůstali pouze čtyři odsouzených ze zmiňovaných 30 a vyslechnuti byli pouze tři. Konkrétně to byl bratr Vladimíra Šurala, sestra Miloslava Klapila a manželka Františka Lorence a manželka Josefa Sekaniny. Bratr Vladimíra Šurala nebyl vyslechnut, jelikož se odstěhoval z původního bydliště

na území dnešního Slovenska.¹²⁷ Mimořádný lidový soud tudíž disponoval celkově pouze pěti rozsudky ze tří stanných soudů, kterých se Liedtke účastnil, a to právě proto, že se ostatní pozůstalí jako svědci nepřihlásili. Tato vzniklá situace zřejmě nepřímo ovlivnila rozsudek vynesený nad Ernstem Liedtkem v lednu 1947, jelikož by při běžné retribuční praxi byl za prokazatelné zavinění smrti více než 30 lidí pravděpodobně odsouzen k trestu smrti.¹²⁸ Stručnou reflexi Liedtkeho účasti u stanných soudů lze nalézt například v periodikem Volné Slovo ze dne 26. dubna 1946: „ (...) *Tak máme před sebou rozsudek ze dne 20. června 1942, vynesený jménem německého národa nad Milošem Kvapilem z Olomouce-Nových Hodolan. Při soudě zasedali jen tři SS-mani: vl. rada Ebert, Gottschling a Lietke (...).*“¹²⁹

Drtivá většina obětí, uvedených v předchozích tabulkách, jsou vedeni jako žadatelé o osvědčení účasti na národním boji za osvobození podle § 8 zákona 255/46 Sb. ze dne 19. prosince 1946.¹³⁰ Zde se tedy nabízí prostor pro další možný výzkum a rozšíření tématu o regionální aspekty domácího odboje. Vzhledem k úzce vymezenému tématu této práce na osobu Ernsta Liedtkeho nebylo těchto pramenů záměrně využito. Složení seznamu osob určených k exekuci při první i druhém stanném právu nespočívalo pouze na nebezpečnosti těchto osob pro nacistický režim či případně na jejich schvalování atentátu, ale mohl se zde projevit i osobní zájem některých úředníků Gestapa o likvidaci konkrétních osob.¹³¹

¹²⁷ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Seznam výpovědí svědků*, fol. 34; Tamtéž: *Opis výpovědi Ludmily Sekaninové*, f. 38; Tamtéž: *Hlavní přelíčení, 9. ledna 1947*, fol. 47.

¹²⁸ „Kdo [...] způsobil soudním usnesením, rozsudkem [...] jakéhokoliv druhu [...] smrt obyvatele republiky [...], nebo jeho deportaci, trestá se za zločin smrti.“ *Dekret presidenta republiky ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech*, §7, odst. 3.

¹²⁹ K. H. Frank a jeho obhajoba. In: *Volné slovo: list československé strany národně socialistické*, roč. 2, č. 98, s. 1.

¹³⁰ *Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb.*, dostupné z: <http://www.vuapraha.cz/node/148> [19. 4. 2018]

¹³¹ KYNCL, V.: *Bez výčitek...*, s. 91.

Dále také můžeme pozorovat změnu v rozsudcích stanných soudů, jelikož v období heydrichiády byly již všechny tyto osoby odsouzeny k trestu smrti pouze s odvoláním na nařízení říšského protektora bez udání konkrétního přečinu, a proto v druhé tabulce není zaznamenán konkrétní trestný čin. František Vašek vytvořil chronologický seznam popravených osob v Kounicových kolejích, ve kterém u většiny pro nás zájmových osob, které byly odsouzeny během zasedání zájmové komise stanného soudu, uvádí zkratkovitě důvod jejich odsouzení s odkazem na spisy daných osob, uložené v Moravském zemském archivu. Konkrétně u 26 osob uvedl, že byly odsouzeny za pomoc osobě, která se ukrývala či za její přechovávání.¹³² Tyto informace se však nepodařilo podle konkrétních spisů potvrdit. Vaškova mravenčí práce při shromažďování a třídění velkého množství dat zcela jistě zasluhuje obdiv, avšak je třeba rovněž upozornit na to, že jím uvedené informace obsahují některé drobné nepřesnosti.¹³³

Rozdílem mezi zasedáním komisí, kterých se Liedtke účastnil, prvního a druhého stanného soudu je tedy především množství odsouzených a typ rozsudků, které byly vyneseny. Zde se však hodí znovu zdůraznit, že komise neměla soudní pravomoci a seznamy odsouzených byly předem připravené, tudíž se logicky nabízí otázka, jakou měrou se Ernst Liedtke podílel na sestavování seznamů odsouzených. Z poválečných výsledků je zřejmé, že se snažil svou účast minimalizovat a dokonce uvedl, že po účasti na jednom stanném soudu v Brně telefonicky požádal referenta SD v Praze Zimmermanna (člena *Personalamtstelle*), aby ho znovu na tyto zasedání neposílali, za což měl údajně od svého vedoucího Dr. Kohla dostat trest tři dnů

¹³² VAŠEK, F. – ČERNÝ, V. – BREČKA, J.: *Místa zkropená krví*, s. 395, 410-412.

¹³³ Kupříkladu mylně uvedené zaměstnání oběti a jiné. Tamtéž, s. 412; srov. MZA, f. B 340, č. kart. 343, sign. 10, fol. 1.

domáciho vězení.¹³⁴ Je vysoce pravděpodobné, že olomoucká služebna Gestapa při vytváření seznamů lidí určených k exekuci konzultovala tuto povinnost s místní SD nebo minimálně využila informací nacházejících se ve zdejší kartotéce. Avšak zda se tohoto procesu účastnil i zástupce vedoucího Liedtke, nebo pouze tehdejší vedoucí olomoucké služebny SD Dr. Kohl, nemůžeme nijak podložit, vzhledem k absenci pramenů z olomoucké pobočky Bezpečnostní služby a o výpověď Liedtkeho se v tomto ohledu nelze opírat, kvůli k jeho zřejmé snaze bagatelizovat svou účast a vinu.

Účast Liedtkeho u stanných soudů potvrzuje i výpověď tehdejšího olomouckého vrchního policejního rady Dr. Alfreda Pohla-Panenky z 28. srpna 1946. Pohl-Panenka uvádí: „[...] jak Gotschling a Heidan tak přednostové Kohl a Liedtke jezdili pravidelně do Brna, kde zastávali funkce členů stanného soudu a vynášeli rozsudky smrti a byli při popravách přítomni. To vím ze své úřední činnosti. Poněvadž jsem často jako policejní ředitel dával auta k dispozici na tuto cestu a v žádankách stálo jméno a účel cesty.“¹³⁵

Dr. Pohl-Panenka zároveň v této výpovědi popsal osobnost Ernsta Liedtkeho. Jedná o jediné výrazně negativní svědectví, které měl Mimořádný lidový soud v Olomouci k dispozici k jeho procesu. Konkrétně zde Pohl-Panenka uvedl: „Pokud jsem znal šéfa SD Liedtkeho mohu říci o něm všeobecně, že to byl člověk, který předstíral určité kavalírské chování a ve skutečnosti byl jeden z nejhorších nepřátel českého národa, neobyčejně zákeřný a žádný prostředek mu nebyl špatný pokud se jednalo o poškození českého národa. Liedtke měl také nejvíce českých konfidentů ze všech stavů a konfidenty měl velmi šikovně rozdělené.“¹³⁶

¹³⁴ Z prvních výsledků se dokonce dozvídáme, že se účastnil pouze jednoho stanného soudu ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho, 13. listopadu 1946*, fol. 14-15; dále Tamtéž, *Hlavní přelíčení, 9. ledna 1947*, fol. 46.

¹³⁵ Tamtéž, *Výpis ze svědecké výpovědi Dra Alfreda Pohla-Panenky, 28. srpna 1946*, fol. 16.

¹³⁶ Tamtéž.

5.2 KONFIDENTI OLOMOUCKÉ SD

V prvních výsleších válečných zločinců zajímala členy SNB, kteří měli výslech na starosti, především jména dalších kolaborantů, zločinců a zrádců, kteří svou aktivitou pomáhali udržovat nacistický režim na území protektorátu při životě. V počáteční fázi třetí Československé republiky v lidech rezonovala idea, rozdmýchávaná již během války, že potrestán bude každý, kdo činil československému lidu během nacistické okupace (ale i krátce před ní) příkoří. Pokud bychom se zaměřili pouze na olomouckou služebnu SD, můžeme s jistotou tvrdit, že v obyvatelích Olomouce vzbuzovali konfidenti a donašeči daleko větší vášně a nenávist, než člen *Sicherheitsdienstu* Ernst Liedtke, pro kterého konfidenti pracovali. Jen prostým porovnáním rozsahu spisu Mimořádného lidového soudu v Olomouci konfidenta Ruperta Straky zjistíme, že je sedmkrát obsáhlejší, než spis Liedtkeho. Všechny spisy dalších Liedtkeho spolupracovníků, mají vždy větší rozsah materiálu, než jeho vlastní spis. Straka byl navíc odsouzen k trestu smrti ve stejném období, kdy si Liedtke od soudu odnesl trest doživotního vězení. Vychází to samozřejmě z faktu, že SD na území protektorátu neměla exekutivní moc a pro převážnou většinu byla podstata funkce Bezpečnostní služby oproti Gestapu utajena. I přesto nebyla SD bezmocná a udání a informace, které tato organizace získávala, byly důležitým podkladem pro efektivní fungování Gestapa a tedy i nacistického režimu.

Všichni konfidenti, kteří olomoucké SD pravidelně poskytovali písemné a ústní informace, měli vlastní krycí označení. Z počátku tohoto označení nebylo příliš používáno. Avšak již roku 1940 probudila zdejší vedení služebny z této neopatrnosti zpráva, že je SD telefonicky odposlouchávána. Tato cenná informace byla získána díky jisté Kolářové, která

byla milenkou Wagnera,¹³⁷ zaměstnance olomoucké Bezpečnostní služby, a která pracovala jako telefonistka na poštovním úřadě. Wagner svému nadřízenému Fendlerovi oznámil zjištění, že: „rozhovory SD jsou odposlouchávány telefonistkami [poštovního úřadu] a že se potom na úřadě o obsahu těchto rozhovorů debatuje. Zejména jsou prý odposlouchávány rozhovory protektor. četnictva s SD.“ Kolářová byla následně vyslechnuta vedoucím služebny Lotharem Fendlerem. Celou věc prošetřovalo i olomoucké Gestapo, avšak k jakému závěru dospělo a zda byly telefonistky potrestány, nevíme. Od tohoto incidentu se krycí jména konfidentů začala důsledně používat.¹³⁸

Zde je třeba zdůraznit, že konfidenti olomoucké Bezpečnostní služby se dají nejzákladněji rozdělit na dvě skupiny. Na jedné straně stojí lidé, kteří byli nuceni k poskytování informací pod různými pohrůzkami, a na druhé straně jsou donašeči, kteří spatřovali v kolaboraci s nacistickým režimem především osobní prospěch, mezi které se řadí například již zmíněný Straka. Nepodařilo se z pramenů prokázat, že by některý z Liedtkeho přímých konfidentů zavinil smrt nebo uvěznění nějaké osoby a to především kvůli tomu, že se Liedtke zaměřoval na získávání informací ohledně stavu protektorátního hospodářství. To potvrdil ve své výpovědi i vedoucí olomouckého Gestapa Heidan, který uvedl, že Liedtke Gestapu neodkryl žádný zásadní případ.¹³⁹ Jednotlivým konfidentům proto není zde věnována přílišná pozornost, zároveň také proto, že jejich osudy souvisí s osudem Ernsta Liedtkeho pouze okrajově.

¹³⁷ Jedná se zřejmě o zaměstnance jménem Walter Piletschka-Wagner (někdy též uváděný jako Wagner-Piletschka), který zde působil pouze do roku 1942, jelikož byl z neznámých důvodů zřejmě propuštěn od SD. ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výslech obviněného E. Liedtkeho*, 19. ledna 1946, fol. 6-7.

¹³⁸ Tamtéž, č. kart. 196, sign. Ls 303/47, *Výslech svědka Arnošta Liedtkeho*, 8. ledna 1947, fol. 313.

¹³⁹ Tamtéž, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výpověď Richarda Heidana*, 11. listopadu 1946, fol. 20.

Jedním z vynucených poskytovatelů informací olomoucké Bezpečnostní služby byl však Miloš Pecha, mlynář z nedaleké Konice. Není bez zajímavosti, že Pecha byl bratrancem tehdejšího ministra spravedlnosti, pozdějšího předsedy vlády Jaroslava Krejčího,¹⁴⁰ a zároveň pracoval pro ministerstvo zemědělství a statistický úřad (zpravodaj pro okres Konice), tudíž byl v očích nacistické zpravodajské služby cenným zdrojem. Členové olomoucké SD¹⁴¹ si k Pechovi jezdili pro informace týkající se nejenom protektorátního politika Krejčího, ale také pro zprávy hospodářského rázu. Dokonce se měl 2-3 krát z pověření pracovníků SD dopravit do Prahy, kde měl zjistit soukromé názory svého bratrance Krejčího, například co soudí o Hitlerovi. Pecha údajně celou věc vyřešil takto: „*Krejčímu jsem to přímo řekl a tento mne přímo diktoval co mám říct.*“¹⁴² Liedtke toto tvrzení Pechy během poválečného výslechu potvrdil.¹⁴³ Historik Dalibor Krčmář ve své studii, sledující zprávy vedoucího úseku SD v Praze, řadí mezi nejsledovanější osoby na území protektorátu mimo jiné i právě Jaroslava Krejčího.¹⁴⁴ Je tedy jistě možné, že získávání informací od příbuzných a známých tohoto významného protektorátního politika, bylo jedním z hlavních úkolů olomoucké služebny Bezpečnostní služby.

5.3 VZTAH OLOMOUCKÉHO GESTAPA A SD

Od roku 1937 byly již jasně definovány rozdílné kompetence těchto dvou složek nacistického represivního aparátu. Zatímco Bezpečnostní služba byla zpravodajskou službou SS a měla se věnovat obecným otázkám a na území protektorátu pouze získávat a vyhodnocovat

¹⁴⁰ K poválečnému osudu viz blíže LETKOVÁ, Alexandra: *Proces s Jaroslavem Krejčím a spol. (1946)*. In: SCHELLE, Karel – TAUCHEN, Jaromír (eds): *Encyklopedie českých právních dějin, VIII. svazek Procesy* (do roku 1949). Plzeň 2016, s. 514-518.

¹⁴¹ Pecha jmenovitě zmiňuje Kohla, Wagnera, Liedtkeho, Pelcla a Salingeru.

¹⁴² ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 196, sign. Ls 303/47, *Výpověď Miloše Pechy, 7. listopadu 1946*, fol. 18.

¹⁴³ Tamtéž, *Výslech obžalovaného E. Liedtkeho, 13. listopadu 1946*, fol. 14.

¹⁴⁴ KRČMÁŘ, D.: *Mimořádné zpravodajství*, s. 29.

informace, Gestapo, posílené exekutivní pravomocí, se mělo věnovat již konkrétním případům.¹⁴⁵ Organizace to tedy byly více méně rovnocenné a ruku v ruce měly společně potírat domácí odbojová hnutí.

Problematika vztahu Gestapa a SD na území protektorátu není stále historiky celistvě zpracována. Prozatím se musíme spokojit s dílčími poznatky v různých pracích, které se tomuto tématu nevěnují primárně.¹⁴⁶ Většinou se setkáváme s názorem, že mezi Gestapem a SD panovala rivalita. To se však nedá zcela aplikovat na olomoucké pobočky těchto dvou nacistických bezpečnostních složek. Vždy totiž záleželo na vztahu, jaký si mezi sebou vytvořili vedoucí jednotlivých složek.

Podobně jako se střídali muži v čele olomoucké SD, střídali se i vedoucí olomouckého Gestapa. Prvním vedoucím Gestapa byl Rudolf Jänisch. Od prosince 1940 do října 1942 jím byl Heinrich Gottschling, po němž vedení převzal poslední vedoucí zdejší služebny Richard Heidan.¹⁴⁷ Zatímco, jak již bylo podrobněji zmíněno výše, u SD působili jako vedoucí Heinrich, Fendler, Kohl a Liedtke. Při takovéto intenzivní personální obměně u obou organizací se nabízí velký prostor pro možné konflikty mezi jejich vedením, avšak i zde narážíme na problém omezené a roztržité pramenné základny. Není tedy možné vylíčit ucelený pohled na vztah a míru spolupráce mezi těmito olomouckými částmi nacistického bezpečnostního aparátu.

V počáteční fázi působení těchto služeben byl jejich vzájemný vztah zřejmě značně problematický a to především během působení Lothara Fendlera na pozici vedoucího SD, což bylo v období od května 1939 zhruba do konce roku 1940. Neshody vznikly konkrétně mezi

¹⁴⁵ KAŇÁK, P. – KRČMÁŘ, D. – VAJSKEBR, J.: *S jasným cílem*, s. 14-15.

¹⁴⁶ Největší pozornost byla prozatím věnována opět východním Čechám. KYNCL, Vojtěch: *Ležáky: obyčejná vesnice, Silver A a pardubické Gestapo v zrcadle heydrichiády*. Pelhřimov 2008; dále GRUNTOVÁ, J. – VAŠEK, F.: *Málo známé zločiny*; dále KREISINGER, P. – NEČAS, J.: *Dr. Wernfried Pfaff (1915-1979)*.

¹⁴⁷ ČEŠÍK, V.: *Kriminální komisař*, v tisku.

Fendlerem a Gottschlingem, například kvůli tomu, že SD psala informační zprávy mimo jiné i o zaměstnancích Gestapa.¹⁴⁸

Mezi nejvýraznější rozepři můžeme zařadit údajný odpor Fendlera k činnosti Gestapa v rámci Akce A (též Akce Albrecht I., *Aktion Albrecht der Erste*). Během Akce A bylo ve dnech 1. a 2. září 1939 Gestapem na Moravě zadrženo 800 osob, které byly následně poslány do koncentračních táborů v Dachau a Buchenwaldu. Tato akce, která probíhala paralelně s obsazováním Polska, měla preventivně potlačit případné projevy nesouhlasu na území protektorátu.¹⁴⁹ Fendler údajně nesouhlasil s posíláním zadržených do koncentračních táborů, jelikož dle Liedtkeho tvrzení měly být tyto osoby původně propuštěny.¹⁵⁰ Není však vůbec jasné, jestli Fendler obecně nesouhlasil s výběrem osob zadržených na Olomoucku a s jejich následným odesláním do koncentračních táborů nebo mu vadil tento postup pouze u některých pro něj zájmových osob.

Vzájemné vztahy se zřejmě zklidnily odchodem Lothara Fendlera a nástupem Wolfganga Kohla. Poslední období, tedy od listopadu 1942 do konce války, se dle dochovaných pramenů vyznačovalo klidným dojmem. S vedoucím Gestapa Heidanem měl Liedtke přátelský vztah a ochotně si vyměňovali denní situační zprávy a vzájemně se o všem důležitém informovali.¹⁵¹

¹⁴⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Výpověď Franze Langera, 11. listopadu 1946*, fol. 20.

¹⁴⁹ Více viz SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. Praha 1986, s. 88.

¹⁵⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Závěrečná zpráva*, fol. 9.

¹⁵¹ Tamtéž, *Výpověď Richarda Heidana, 11. listopadu 1946*, fol. 20.

6. POVÁLEČNÝ OSUD

6.1 PRVNÍ PROCES

Již v průběhu druhé světové války bylo jasné, že poválečná situace se na rozdíl od první světové války bude vyvíjet odlišně. Vypořádání se s nacistickými zločinci, tzv. quislingy a jejich pomahači probíhalo v každém státě jinak a s jinou intenzitou.¹⁵² Česká forma retribuce se řadí mezi ty nejpřísnější. Nejčastěji jí bývá vyčítáno neposkytnutí práva na odvolání odsouzeného a také nereálná možnost podání žádosti o prezidentskou milost, vzhledem k tomu, že trest smrti měl být vykonán do dvou hodin od přečtení rozsudku (s maximálním možným odložením o jednu hodinu). Během první vlny retribuce v českých zemích bylo popraveno 686 osob z celkového počtu 723 odsouzených k trestu smrti.¹⁵³

Retribuční soudnictví v českých zemích vzniklo na základě vydání dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech („*Velký retribuční dekret*“) a dekretu č. 17/1945 Sb. o Národním soudu. Dále byl vydán také „*Malý retribuční dekret*“, tedy dekret č. 138/1945 Sb., který zákoně zakotvil trestní stíhání méně závažných provinění proti národní cti, jenž zajišťovaly trestní nalézací komise.¹⁵⁴

Mimořádné lidové soudy začaly vznikat v sídlech krajských soudů. Pro oblast Moravy to bylo ve městech Brno, Nový Jičín, Olomouc, Uherské Hradiště a Znojmo. MLS v Olomouci oficiálně vzniknul jmenováním prezidentem republiky dne 14. srpna 1945; přednostou byl JUDr. Jaroslav Matura a jeho náměstkem JUDr. Jaroslav Chlebníček. Devět veřejných žalobců

¹⁵² FROMMER, B.: *Národní očista*, s. 101-103.

¹⁵³ Tamtéž, s. 131-134.

¹⁵⁴ FIALA, J.: *Z historie katovského řemesla v Olomouci*, s. 69-70.

a prvních 83 soudců z lidu však bylo jmenováno již 3. srpna 1945. Olomoucký MLS sídlil v budově Krajského soudu na tř. Svobody č. p. 16, nynější Okresní soud.¹⁵⁵

Návrh obžaloby, který obviňoval Arnošta Liedtkeho podle § 2 a § 7/3 retr. zákona, byl sestaven prokurátorem Dr. Ležatkou dne 26. listopadu 1946.¹⁵⁶ Hlavní přelíčení bylo stanoveno na 9. ledna 1947 a soudci z lidu byli Josef Sedláček, Antonín Petr, František Trávníček a Vlastimil Inderka.

Soud započal výslechem obžalovaného, ve kterém Liedtke znovu shrnul počátky své kariéry u složky SD a stejně jako již dříve popřel své členství v SS a SA, dále také stručně nastínil funkci protektorátní SD. Svou účast na zasedání stanných soudů připustil, ale pouze jednu při prvním a jednu druhém stanném právu, tedy celkem dvě účasti. Při prvním stanném soudu, konaném v Olomouci, zmiňuje jmenovitě odsouzení Romparta a u druhého stanného soudu, konaného v Brně zmiňuje pouze vynesení čtyř rozsudků smrti.¹⁵⁷ Zde je zcela evidentní, že Liedtke přiznal pouze to, co již z předchozích výslechů věděl, že mu bude prokázáno. Z toho se dá usuzovat, že jeho chování bylo nanejvýš pragmatické a taktické a tento postup se mu posléze vyplatil.

Hlavním pilířem obžaloby byla Liedtkeho účast na stanných soudech, avšak doložená pouze pěti rozsudky, a to konkrétně Ing. Františka Romparta, Vladimíra Šurala, Františka Lorence, Josefa Sekaniny a Miloslava Klapila. Zároveň, jak již bylo naznačeno výše, bratra Vladimíra Šurala majora Jaroslava Šurala se nepodařilo kontaktovat.¹⁵⁸ Vdovy po Rompartovi,

¹⁵⁵ FIALA, J.: *Z historie katovského řemesla v Olomouci*, s. 69-71.

¹⁵⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Návrh obžaloby, 26. listopadu 1946*, fol. 31.

¹⁵⁷ Tamtéž, *Hlavní přelíčení, 9. ledna 1947*, fol. 46.

¹⁵⁸ Major Šural se i s rodinou odstěhoval na Slovensko, konkrétně do města Zvolen. Tamtéž, *Seznam výpovědí svědků*, fol. 34.

Lorencovi a Sekaninovi donesly k hlavnímu přelíčení úmrtní listy svých manželů, ale více o činnosti nebo chování Liedtkeho nevyprávěly. Sestra Miloslava Klapila Marie Němečková rovněž poskytla pouze úmrtní list. Čtena byla rovněž již zmiňovaná výpověď Dr. Pohla Panenky o účasti Liedtkeho u stanných soudů a jeho vypočítavé povaze. Avšak, jak již bylo zmíněno výše, žádná další svědecká výpověď neukázala obžalovaného ve špatném světle.

Z 15 svědků, které Liedtke navrhnul, aby byli během hlavního přelíčení vyslechnuti,¹⁵⁹ se jich 12 dostavilo a všichni vypovídali v jeho prospěch. Svědek JUDr. Jiří Drábek, který se k soudu nedostavil, sdělil svou výpověď prostřednictvím dopisu. Drábek popisuje, jakým způsobem Liedtke zachránil rozmontování varny Holického pivovaru, která měla být přesunuta do pivovaru v Moravské Ostravě, který byl poškozen spojeneckými nálety. Konkrétně uvádí: *„Tímto zákrokem zachránil Liedtke českému průmyslu milionové hodnoty, jak se později znalci vyjádřili, poněvadž varna by se pro ostravským pivovar vůbec nehodila a demontáží a transportem byla by skoro úplně zničena. Pivovar chtěl se Liedtkeovi nějakým způsobem odměnit, ale on prohlásil, že ničeho nepřijme, poněvadž zákrok svůj pokládal za nejvyšší spravedlivý.“* I ostatní svědci zmiňovali Liedtkeho nezištnost, odmítal prý přijímat jakékoliv peněžní nebo naturální úplatky a dary.

Většina svědků uváděla, že se díky Liedtkeho intervenci podařilo osvobodit jejich známé nebo příbuzné. Liedtke měl pomoci některým osobám z koncentračních táborů, z vazby olomouckého a brněnského Gestapa, z věznice ve Vratislavi a jiných zařízení. Celkem bylo během hlavního přelíčení uvedeno zhruba 22 jmen takto osvobozených lidí a další počty bezejmenných osob a pouze výjimečně některý ze svědků uvedl, že byla Liedtkeho intervence

¹⁵⁹ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Návrh svědků obžalovaným*, fol. 36-37

neúspěšná.¹⁶⁰ Svědek a zároveň nejvýkonnější konfident olomouckého SD Rupert Straka uvedl: „Intervenoval jsem u obžalovaného Liedtkeho za mnoho lidí. Bylo to např. za učitele Albrechta z Hněvotína a řídícího Hnilicu z Ústína. Mohu potvrdit, že vyřídil úspěšně mé intervence v mnoha případech a že o těchto jeho činech česká veřejnost dosud neslyšela. Jedním z největších úspěchů byla intervence obžalovaného Liedtkeho za partyzána Nečase v červnu 1944, který byl ve vazbě Gestapa v Olomouci. Byl zatčen Gestapákem Schlesingrem pro podezření za sabotáže, že spolu s arch. Adamcem zapálili 2 bedny nějakých potřeb pro německou africkou armádu. (...) Vzpomínám si [dále] jen na čtyři české rodiny zahraničních vojáků našich, které rovněž zachránil před zatčením. Mohu potvrdit, že mu nikdo nebylo za jeho intervenci nic poskytnuto, on také nikdy nic nežádal. Bylo-li potřeba, upláceli jsme jen příslušníky Gestapa, zejména Schlesingra.“¹⁶¹ Svědek Jeroným Grepl například vypovídal: „Intervenoval jsem u Liedtkeho za dělníky našeho závodu [firma Rolný z Prostějova].¹⁶² V březnu nebo únoru 1945 měla firma odevzdat 130 – 140 dělníků na zákopové práce. (...) Slíbil mi tehdy [Liedtke], že bude intervenovat u velitele zákopových prací. To se také potom stalo. Dosáhli jsme tím toho, že měli jít jen ti dělníci, kteří měli dobré boty a teplé šaty, asi 20-25 lidí, ostatní byl nástup odložen na později. Nic jsme mu tehdy za to nedali.“¹⁶³

Veřejný žalobce Dr. Ležatka navrhoval trest těžkého žaláře, zatímco obhájce Dr. Karel Černý navrhoval zmírnění trestu obžalovanému podle § 16/2. Z poradního protokolu vyplývá, že soudci z lidu Sedláček a Inderka požadovali trest smrti; přísedící Petr, Trávníček a předseda

¹⁶⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Hlavní přelíčení, 9. ledna 1947*, fol. 48-50.

¹⁶¹ Tamtéž, fol. 49-50.

¹⁶² Oděvní firma Rolný byla založena již roku 1862 Františkem Rolným a až do roku 1948 se zaměřovala na výrobu konfekčních oděvů. Blíže viz JANČÍK, Drahomír – ŠTOLLEOVÁ, Barbora: *Pivo, zbraně i tvarůžky: podnikatelé meziválečného Československa ve víru konjunktur a krizí*. Praha 2014.

¹⁶³ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Hlavní přelíčení, 9. ledna 1947*, fol. 50.

soudu Dr. Matura hlasovali pro trest na svobodě. Posléze byl jednomyslně s přihlédnutím k § 29/2 Velkého retribučního dekretu přijat trest doživotního žaláře.¹⁶⁴

Jakožto nacistického důstojníka tedy i Ernsta Liedtkeho dostihl trest v rámci poválečné retribuce. I přes jednoznačně doložené zavinění smrti několika lidí byl 9. ledna 1947 odsouzen se zřetelem k § 34 tr. z. a § 5/2 podle § 2 a § 7/3 zákona č. 16/1945 Sb. k trestu doživotního vězení. Navždy pozbyl občanskou čest a veškerý jeho majetek propadl státu.¹⁶⁵

Celý trest si měl Liedtke odpykávat ve zvláštních nucených pracovních oddílech a podmínky věznění mu měly být jednou za čtvrt roku zostřeny tvrdým ložem.¹⁶⁶ Dne 14. ledna 1947 byl předán do trestnice na Mírově a nucenou práci vykonával v pracovním oddílu firmy Moravia (dnešní firma Mora Moravia, s. r. o.) v Mariánském Údolí, což je část obce Hlubočky nedaleko Olomouce.

Verdikt olomouckého MLS z roku 1947 nad osudem Liedtkeho se na první pohled může zdát přinejmenším zarážející, vzhledem k tomu, že se běžně při prokázání zavinění smrti i „pouhé“ jedné osoby během zvýšeného ohrožení republiky odsuzovalo k trestu smrti. Důvodů vynesení mírnějšího trestu během prvního retribučního procesu může být více. Mezi jeden z faktorů musíme zařadit především dobu vynesení prvního rozsudku, tedy leden 1947, což byla doba již tzv. obroušených ostrých hran velkého dekretu. V praxi to znamenalo, že v závěrečné fázi první retribuce byli obzvláště soudci z lidu ve vyměřování trestu mírnější, než v prvních retribučních měsících. Podle Benjamina Frommera „*klíčovou příčinou však jistě bylo opadnutí*

¹⁶⁴ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Poradní protokol, 9. ledna 1947*, fol. 51.

¹⁶⁵ Tamtéž, *Rozsudek*, fol. 52.

¹⁶⁶ Tamtéž, *Narřízení výkonu trestu*, fol. 53.

*lidových vášní, jak s postupujícím časem bledly vzpomínky na válečné utrpení.*¹⁶⁷ Což byl zjevně případ soudců z lidu Petra, Trávníčka a předsedy soudu Dr. Matury, kteří hlasovali pro propuštění Liedtkeho na svobodu. Můžeme se však na dobu vynesení rozsudku podívat i z jiného úhlu pohledu – Mimořádné lidové soudy si nechávaly důležité nacistické zločince až na závěr.¹⁶⁸ Druhá zde zmíněná hypotéza však nekoresponduje s přísností vyneseného trestu. Pokud by byl Ernst Liedtke vnímán ve světle této hypotézy, nemohl by dostat za prokázané zavinění smrti 5 osob pouze trest doživotí.

6.2 ÚTĚK

Ve čtvrtek 17. července 1947 v 0:30 hodin utekl Ernst Liedtke společně s dalším retribučním vězněm Antonínem Pospíchalem z pracovního oddílu v Mariánském Údolí. O jejich útěku informoval dobový tisk, a to konkrétně olomoucký deník Osvobozený Našinec.¹⁶⁹ Oba vězni se společně vydali podél železniční trati směrem k Břeclavi. V sobotu 19. listopadu dorazili do Hulína, kde se měli dát na útěk před členem SNB. Policista však Liedtkeho dohonil a následně se strhla rvačka, při které měl Pospíchal přiběhnout Liedtkemu na pomoc. Policista se však rozhodl použít služební pistoli a postřelil nejdříve Pospíchala, kterému však přivodil pouze zranění, která mu umožňovala pokračovat v útěku směrem k městu Zlín. Celá situace se dle deníku vyvíjela následovně: *„Na útěk se dal také Liedtke po němž strážmistr rovněž vystřelil a zasáhl zločince do lýtka pod koleno, takže klesl k zemi. I po svém lehčím zranění Liedtke počal*

¹⁶⁷ FROMMER, B.: *Národní očista*, s. 184-185. Frommer ve své práci rovněž zmiňuje jako příklad jednoho z olomouckých žalobců, který se účastnil procesů s třemi starosty. Každému byl vyměřený jinak vysoký trest. Poslední z nich byl sice v únoru 1947 shledán vinným, ale nebyl mu vyměřen trest i přesto, že spáchal daleko závažnější přečin, než první z nich, který byl dříve odsouzen k 20 letům vězení. Tamtéž, s. 188.

¹⁶⁸ Ku příkladu: Walter Jacobi (†3. 5. 1947)

¹⁶⁹ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Zpráva Ředitelství trestnice na Mírově, 17. července 1947*, fol. 56; dále *Gestapák Liedtke uprchl*. In: Osvobozený Našinec, roč. 80, č. 167, 20. 7. 1947, s. 1.

na člena hulínské SNB opět útočiti, ale byl posléze učiněn neškodným a zatčen. Při výslechu se přiznal, že chtěl uprchnouti přes Rakousku do Bavorska, kde má ženu a děti.“ Liedtke byl vzat do vazby okresního soudu v Kroměříži, vyslechnut a 18. srpna 1947 přepraven zpět do mírovské trestnice.¹⁷⁰

Prof. Fiala ve své studii mylně uvádí, že Liedtke byl dopaden již druhého dne (to by znamenalo tedy v pátek 18. července 1947), jelikož vycházel z článku vydaného v pondělí 22. července 1947, ve kterém je chybně uvedeno, že Liedtke utekl v pátek (bez uvedení konkrétního data) a následujícího dne (tedy v sobotu) byl dopaden. Tudíž článek vytvořil dojem, že 17. července 1947 byl pátek, což nebyl.¹⁷¹ Liedtkeho útěk a osud je nastíněn rovněž v publikaci Olomouc pod hákovým křížem. Zbyněk Válka zde mylně uvádí, že byl Liedtke popraven v roce 1947 za pokus o útěk z věznice Mírov.¹⁷²

6.3 DRUHÝ PROCES

Během osudných únorových dní roku 1948 převzala moc v Československu Komunistická strana Československa. Velice záhy se začala řešit možnost přešetření některých případů poválečné retribuice. Právní předpis revidující velký retribuční dekret z konce března 1948 umožnil soudcům znovuotevření případů uzavřených před únorem 1948 a tím tedy započala druhá vlna retribučního soudnictví, která trvala až do konce téhož roku. Přezkoumány mohly být případy, v kterých Mimořádný lidový soud údajně uložil příliš mírný nebo tvrdý trest. Oficiálně byl nový retribuční zákon vládou vyhlášen 2. dubna jako zákon č. 33/1948 Sb.¹⁷³

¹⁷⁰ *Liedtke dopaden. Zápas člena SNB s prchajícími zločinci v Hulíně.* In: *Osvobozený Našinec*, roč. 80, č. 168, 22. 7. 1947, s. 2; dále ZAO-O1, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Zpráva Ředitelství trestnice na Mírově, 18. srpna 1947*, fol. 57.

¹⁷¹ FIALA, J.: *Z historie katovského řemesla v Olomouci*, s. 77.

¹⁷² VÁLKA, Z.: *Olomouc pod hákovým křížem*, s. 23.

¹⁷³ FROMMER, B.: *Národní očista*, s. 427.

Případ nacistického důstojníka Ernsta Liedtkeho patřil mezi ty případy, které byly znovu prošetřeny kvůli podezření, že byl vynesena příliš mírný trest. Odsouzen k trestu smrti byl tedy až podle nového retribučního zákona¹⁷⁴ a stejně jako dalších zhruba 20 znovu odsouzených mužů,¹⁷⁵ skutečně popraven, a to dne 23. dubna 1948.¹⁷⁶ Relativně nízký počet vykonaných poprav (ve srovnání s první vlnou retribuční) je zapříčiněn faktem, že většina trestů smrti druhé retribuční byla vynesena v nepřítomnosti odsouzených a tudíž poprava nemohla být vykonána. Zde je třeba zmínit, že ne všechny retribuční procesy, které se prošetřovaly v rámci druhé vlny retribuční, byly politicky zmanipulované, jak je obecně tradované.¹⁷⁷

Nový návrh obžaloby byl veřejným žalobcem Dr. Palátem vypracován 14. dubna 1948 a Ernst Liedtke v něm byl obviněn podle stejných paragrafů retribučního dekretu, tedy § 2 a § 7/3.¹⁷⁸ Obhájcem obžalovaného měl být tentokrát Dr. František Kosatík. Kosatík však požádal o zproštění zastupování Liedtkeho, jelikož byl blízkým známým Vladimíra Šurala, Františka Romparta nebo Čenka Berana a ve své žádosti uvedl: „*Jsem toho názoru, že jak pro mě, tak i pro pozůstalé by bylo nejvýše trapné, kdybych v této záležitosti měl vystupovati jako obhájce (...).*“¹⁷⁹ Vzhledem k tomu, že Kosatíkova žádost byla Mimořádnému lidovému soudu doručena den před konáním hlavního přelíčení, tedy 22. dubna 1948, padla volba na nového obhájce ex offio logicky znovu na Dr. Černého. Zároveň zřejmě nezbyl čas prošetřit Kosatíkova zmínku o dalším odsouzeném Čenku Beranovi; pokud si ovšem této poznámky vůbec někdo

¹⁷⁴ FROMMER, B.: *Národní očista*, s. 427.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 438.

¹⁷⁶ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Protokol sepsaný u MLS v Olomouci dne 23. dubna 1948*, fol. 75.

¹⁷⁷ FROMMER, B.: *Národní očista*, s. 433.

¹⁷⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Návrh obžaloby, 14. dubna 1948*, fol. 63.

¹⁷⁹ Tamtéž, *Žádost JUDr. Františka Kosatíka, 21. dubna 1948*, fol. 68.

všiml. K novému vyšetřování a odhalení dalších okolností tohoto případu nedošlo a novému složení senátu postačily důkazy získané během původního prošetřování a při prvním procesu.

Hlavní přelíčení proběhlo 23. dubna 1948, předsedou senátu byl krajský soudce Rolný a soudci z lidu byli Josef Kapoun, Vítězslav Vylíčil, Vojtěch Mišák a František Smola. Co se týče svědků a jejich výpovědí, tak během druhého procesu se neobjevily žádné nové skutečnosti. Obžalovaný na rozdíl od prvního procesu uvedl více podrobností o svých dobrých skutcích, které mu již dříve potvrdilo zmiňovaných 13 svědků. Na závěr byly přečteny výpovědi všech svědků, včetně již popravených a protokol o hlavním přelíčení společně s rozsudkem ze dne 9. ledna 1947.¹⁸⁰ Veřejný žalobce Dr. Palát navrhl trest smrti, který soudci z lidu odhlasovali; jediný, kdo hlasoval pro osvobození Liedtkeho, byl předseda senátu Dr. Rolný. Ernst Liedtke trest přijal a o prodloužení lhůty vykonání popravu o 1 hodinu nepožádal.¹⁸¹

Neveřejná poprava proběhla téhož dne ve 14 hodin odpoledne za účasti úředníků MLS a strážce, bez účasti duchovního. Po 13 minutách Dr. Jaroslav Halík ohledal tělo odsouzeného a konstatoval smrt. Ernst Liedtke je první ze dvou osob odsouzených k trestu smrti během druhé vlny retribuce u MLS v Olomouci a společně s přerovským vedoucím Gestapa Karlem Streitem jsou také posledními odsouzenými příslušníky SS u olomouckého MLS.¹⁸²

6.4 SROVNÁNÍ S WERNFRIEDEM PFAFFEM

JUDr. Wernfried Pfaff (*1915, †1979) působil v Protektorátu Čechy a Morava od července roku 1939 nejdříve jako zaměstnanec SD v Praze. Posléze se stal vedoucím nově

¹⁸⁰ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Hlavní přelíčení, 23. dubna 1948*, fol. 69-70.

¹⁸¹ Tamtéž, fol. 70-71, Tamtéž, *Poradní protokol, 23. dubna 1948*, fol. 72.

¹⁸² Prof. Fiala ve své publikaci správně uvádí datum popravu Liedtkeho 23. dubna 1948, avšak v tabulce na s. 79 je chybně uvedeno datum 21. dubna 1948. FIALA, J.: *Z historie katovského řemesla v Olomouci*, s. 77, 79.

vytvořené služebny SD (*SD-Dienststelle Prag*). Byl to tedy vzdělaný člověk, pouze o pár let mladší než Ernst Liedtke; do služeb SS a SD vstoupil o šest respektive o čtyři roky později než Liedtke. Začínal svou kariéru již jako nižší důstojník, jelikož mu jako vystudovanému právníkovi byla při vstupu do SS přidělena hodnost *SS-Untersturmführer*. Od října 1940 do března 1943 však působil dobrovolně u německé armády (*Wehrmacht*), kde byl zraněn a po návratu do protektorátu se vrátil ke službě u Bezpečnostní služby. Jako *SS-Obersturmführer* vedl až do konce války služebnu SD v Hradci Králové. Je historiky vnímán jako kritický intelektuál, ale zároveň dobrý služebník nacistického režimu. Nejednalo se však o zapáleného nebo surového nacistu.¹⁸³ Podobně by se dala popsat osobnost i Ernsta Liedtkeho s výjimkou absence zřejmých intelektuálních dovedností.

Po válce Pffaf podstoupil mnoho výslechů a vypovídal o více než 400 osobách, což je samozřejmě neúměrně podrobnější vyšetřování, než v případě Liedtkeho. Byl to tedy cenný zdroj informací nejen pro Mimořádný lidový soud v Hradci Králové. Během procesu mu bylo kladeno za vinu kromě členství v SS a SD zavinění smrti čtyř lidí. Pffaf se jako vystudovaný právník během procesu obhajoval sám. Obviněn byl stejně jako Liedtke podle § 2 a § 7/3 retribučního zákona, avšak na rozdíl od Liedtkeho byl zproštěn bodu obžaloby o zavinění ztráty svobody a smrti občanů republiky, tedy § 7/3. Odsouzen nebyl k doživotí, ale k těžkému žaláři na dobu 20 let, zostřenému čtvrtletně tvrdým ložem. Během druhé vlny retribuční v roce 1948 nebyl znovu souzen. V 50. letech prodělal nový kolotoč výslechů, roku 1954 navázal spolupráci s StB a v únoru následujícího roku byl propuštěn a odsunut do západního Německa.

¹⁸³ KREISINGER, Pavel – NEČAS, Jaroslav: *Proces s Wernfriedem Pffafem (1947)*. In: SCHELLE, Karel – TAUCHEN, Jaromír (eds): *Encyklopedie českých právních dějin, VIII. svazek Procesy (do roku 1949)*. Plzeň 2016, s. 719.

V následujících letech aktivně působil jako agent StB a to až do roku 1972, kdy vzájemná spolupráce byla ukončena kvůli zhoršujícímu se zdravotnímu stavu a jeho následné smrti.¹⁸⁴

Není zcela jasné, proč se Ernst Liedtke nestal rovněž agentem StB, ale byl popraven během druhé vlny retribuice. Jedinou možnou hypotézou, kterou lze opřít o prameny, je, že zřejmě nebyl pro Státní bezpečnost tak informačně cennou osobou, jako Wernfried Pfaff. Zároveň mu bylo na rozdíl od Pfaffa prokázáno zavinění smrti československých občanů, ačkoliv pouze pěti z minimálního počtu 36 obětí.

7. ZÁVĚR

Osobnost Ernsta Liedtkeho působí značně rozporuplně. Na jedné straně to byl pracovitý člen Bezpečnostní služby, který výborně vycházel se svými nadřízenými a členy olomouckého Gestapa a dokonce získal Válečný záslužný kříž druhé třídy s meči. Jeho časté a úspěšné intervence kvůli propuštění různých osob svědčí také o tom, že měl dobré kontakty a vztahy na jednotlivých důležitých místech. Důkazem výborných kontaktů je i jeho kariéra, jelikož i přes nízké dosažené vzdělání došlo k tak rychlému kariérnímu postupu, na jehož konci se ve svých 29 letech stal vedoucím venkovní služebny SD. Na druhé straně však ochotně a bez úplatků intervenoval za více než 20 československých občanů, které se mu podařilo dostat z vězení nebo je zachránit před pravděpodobnou smrtí v koncentračních táborech. Ačkoliv to může působit nevinně, stále je nutné brát na vědomí, že byl členem nacistického kolosu, který se několik let snažil zpacifikovat český národ. Příkladem toho je i jeho účast u stanných soudů. Liedtke sám vlastní rukou zřejmě žádnou osobu nikdy nezabil, avšak svou vědomou účastí se podílel na smrti velkého počtu osob. Zároveň je však potřeba přihlídnout k omezením

¹⁸⁴ KREISINGER, P. – NEČAS, J.: *Proces*, s. 719-723.

pramenné základny, vzhledem k tomu, že jako zpravodajec s více než desetiletou zkušeností dokázal po sobě zamést stopy a všechny inkriminující dokumenty zničit. Dle mého názoru se jednalo o člověka vysoce pragmatického, který do služeb SS vstoupil kvůli své nezaměstnanosti během hospodářské krize, a ke své práci u SD přistupoval jako k práci obyčejného úředníka, ani s přílišným nadšením, ani s přílišným odporem.

Domnívám se, že můj výzkum byl přínosný hned z několika důvodů. Nejen že přibližuje osobu Ernsta Liedtkeho jako takovou, jeho kariéru a okolnosti za kterých byl dvakrát souzen před Mimořádným lidovým soudem v Olomouci, ale také upozorňuje na jednu z výjimek mezi vedoucími Bezpečnostních služby na území Protektorátu Čechy a Morava a Sudet, jelikož se jednalo o člověka pouze vyučeného. Na příklad v nedalekém Šternberku byl vedoucím a jediným členem blokové služebny SD MVDr. Hans Saukel, přičemž tento šternberský opěrný bod nacistického režimu nemohl hrát významnější roli než služebna, posléze venkovní služebna SD v Olomouci.¹⁸⁵ Nedá se tvrdit, že by Liedtke nebyl inteligentním člověkem, avšak vybočuje z jinak jednolitého zástupu důležitých osob v hierarchii Bezpečnostní služby, které během svého života získaly univerzitní vzdělání nebo alespoň maturitu.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Blíže viz ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 138, sign. Ls 1306/46.

¹⁸⁶ Pouze pro příklad jmenovitě Otto Ohlendorf, Walter Jacobi, Heinz Lämmel, Werner Landmann, Wernfried Pfaff, Wolfgang Otto Kohl a mnoho dalších.

Seznam pramenů a literatury:

1. Archivní prameny a soukromé sbírky

Archiv bezpečnostních složek, Praha:

fond 52 (Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD)

sign. 52-85-8, *SD kraj Olomouc*

sign. 52-1-363, *Protokol sepsaný Erichem Richterm, Moravská Ostrava, 12. února 1946*

Bundesarchiv, Berlin (Německo):

SSO, *Ernst Liedtke*

RS, sign. D5065, *Ernst Liedtke*

Moravský zemský archiv, Brno:

fond B 340 (Gestapo Brno)

č. kart. 303, sign. 22

č. kart. 326, sign 10

č. kart. 338, sign 26

č. kart. 339, sign. 30

č. kart. 340, sign. 1-2, 11-19

č. kart. 341, sign. 1-6

č. kart. 343, sign. 5-14

National Archives and Records Administration, Washington (USA):

SS Members List, Ernst Liedtke (kopie)

Národní archiv, Praha:

fond Národní soud, sl. 316-81-2

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc:

fond MLS Olomouc

č. kart. 138, sign. Ls 1306/46

č. kart. 149, sign. Ls 1426/46

č. kart. 196, sign. Ls 303/47

č. kart. 202, sign. Ls 22/48 (Ls 1354/46)

2. *Dobový tisk*¹⁸⁷

Osvobozený Našinec: deník československé strany lidové. List pracujícího katolického lidu, roč. 80, č. 167, 168, Olomouc 1947.

Volné slovo: list československé strany národně socialistické, roč. 2, č. 98, Olomouc 1946.

3. *Literatura*

BIMAN, Stanislav: *Nacistická bezpečnostní služba v Protektorátě Čechy a Morava. (Vznik, organizace a činnost)*. In: Sborník archivních prací 22, 1972, s. 297–355.

BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost podle dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945-1948)*. Šenov 1998.

ČEŠÍK, Vojtěch: *Kriminální inspektor a SS-Obersturmführer Franz Langer*. In: MEMO, 2017/1, s. 5-27.

ČERNÝ, Vladimír: *Brněnské Gestapo*. Brno 2017, v tisku

DANISZ, Dominik: *Stanné právo*. Diplomová práce, PrF MU Brno 2016/2017.

DVOŘÁK, Marek: *Walter Jacobi (1909-1947), velitel vedoucí úřadovny SD v Praze a jeho poválečné osudy*. Bakalářská diplomová práce. FF MU Brno 2015.

FIALA, Jiří: *Z historie katovského řemesla v Olomouci. 3. Popravy v Olomouci za nacistické okupace v letech 1939-1945 a během Mimořádného lidového soudu v letech 1945-1948*. In: Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc 2007, s. 61-86.

FROMMER, Benjamin – *Národní očista. Retribuce v poválečné Československu*. Praha 2010.

GRÉZL, Jiří: *Činnost mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*. Šumperk 2007.

GRUNTOVÁ, Jitka – VAŠEK, František: *Málo známé zločiny. SD ve východních Čechách*. Praha 2008, s. 24.

HOFMANOVÁ, Vendula: *SS-Hauptsturmführer a kriminální rada Heinrich Gottschling (1909 – 1947). Vedoucí gestapa v Olomouci (1940 – 1942), Kladně (1943 – 1944) a Táboře (1944 – 1945)*. Bakalářská diplomová práce. FF UP Olomouc 2016.

JANČÍK, Drahomír – ŠTOLLEOVÁ, Barbora: *Pivo, zbraně i tvarůžky: podnikatelé meziválečného Československa ve víru konjunktur a krizí*. Praha 2014.

¹⁸⁷ Nachází se ve Vědecké knihovně v Olomouci.

KAŇÁK, Petr – KRČMÁŘ, Dalibor – VAJSKEBR, Jan: *S jasným cílem a plnou silou*. Terezín, 2014.

KRČMÁŘ, Dalibor: *Heydrichovi radikálové. Vedoucí kádry nacistické bezpečnostní služby (SD) v protektorátu Čechy a Morava, 1939-1945*. In: Ústecký sborník historický = Aussiger historische Zeitschrift, 1-2, 2013, s. 61-90.

KRČMÁŘ, Dalibor: *Mimořádné zpravodajství protektorátního SD o reakcích obyvatel na události z 27. a 28. září 1941*. In: Terezínské listy (Sborník památníku Terezín) 40, 2012, s. 18-39.

KRČMÁŘ, Dalibor: *Walter Jacobi. „Výslovně intelektuální typ“ v čele protektorátního SD*. In: Terezínské listy (Sborník památníku Terezín) 39, 2011, s. 28-52.

KRČMÁŘ, Dalibor: *Zpravodajská činnost nacistické bezpečnostní služby (SD) v Protektorátu Čechy a Morava. Dosavadní stav výzkumu, metodické nástrahy*. In: HRADECKÝ, Tomáš – HORÁK, Pavel a kol. (edd.): *České, slovenské a československé dějiny 20. století VII*. FF UHK – Oftis, Ústí nad Orlicí 2012, s. 71-77.

KREISINGER, Pavel – NEČAS, Jaroslav: *Dr. Wernfried Pfaff (1915-1979). Příslušník nacistické SD v Praze a Hradci Králové, vojín wehrmachtu, retribuční vězeň a výkonný spolupracovník StB v Německu*, v tisku.

KREISINGER, Pavel – NEČAS, Jaroslav: *Proces s Wernfriedem Pfaffem (1947)*. In: SCHELLE, Karel – TAUCHEN, Jaromír (eds): *Encyklopedie českých právních dějin, VIII. svazek Procesy (do roku 1949)*. Plzeň 2016.

KYNCL, Vojtěch: *Bez výčitek... Genocida Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha*. Praha 2012.

KYNCL, Vojtěch: *Ležáky: obyčejná vesnice, Silver A a pardubické Gestapo v zrcadle heydrichiády*. Pelhřimov 2008.

LETKOVÁ, Alexandra: *Proces s Jaroslavem Krejčím a spol. (1946)*. In: SCHELLE, Karel – TAUCHEN, Jaromír (eds): *Encyklopedie českých právních dějin, VIII. svazek Procesy (do roku 1949)*. Plzeň 2016, s. 514-518.

MERUNKOVÁ, Květa: *Životní osudy členů blokové služebny nacistické bezpečnostní služby Sicherheitsdienst v Hranicích na Moravě*. Bakalářská diplomová práce. FF UP Olomouc 2017.

SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa*. Praha 1986.

VÁLKA, Zbyněk: *Olomouc pod hákovým křížem*. Olomouc 2001.

VAŠEK, František: *Gestapo a SD v Brně na počátku okupace*. In: Pocta svobodě. Sborník z pracovních setkání historiků a odbojářů k 50. výročí osvobození. Brno 1995, s. 23–30.

VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BREČKA, Jan: *Místa ztropená krví*. Brno 2015

VESELÝ, Martin: *Postoj obyvatel Protektorátu Čechy a Morava ke spojeneckým náletům v roce 1944 ve světle denních zpráv SD*. In: Historie a vojenství 59, 2010, č.2, s. 52-66.

WILDT, Michael: *Die Judenpolitik des SD 1935 bis 1938: eine Dokumentation*. München, 1995.

4. Internetové zdroje

<http://archive.pamatnik-terezin.cz/cz/historie-sbirky-a-vyzkum/vyzkum> [cit. 26. 3. 2018].

<https://collections.ushmm.org/search/catalog/pa1042234> [cit. 15. 3. 2018]

<https://encyklopedie.olomouce.cz/cs> [cit. 19. 4. 2018]

<https://kehila-olomouc.cz/rs/763/arizace-zidovskeho-majetku-v-olomouci-1939/> [cit. 9. 3. 2018]

<http://www.nizkor.org/hweb/orgs/german/einsatzgruppen/esg/trials/fendler.html> [cit. 15. 3. 2018]

http://www.wehrmacht-awards.com/service_awards/occupation_medals.htm [cit. 13. 2. 2018].

<https://yvng.yadvashem.org/nameDetails.html?language=en&itemId=5399038&ind=0> [cit. 26. 3. 2018]

Resumé

The main goal of this thesis is the first biographical study which follows lifestory of Ernst Liedtke (1913-1948), the member of the SS Security Service (Sicherheitsdienst, SD). This SS-officer spent his whole career during World War II in the Protectorate of Bohemia and Moravia. Firstly he worked there as a ordinary member of SD then he was promoted to command of the SD-Aussenstelle Olmütz. In this thesis his lifestory, career and also two lawsuits during postwar retribution in Czechoslovakia are analysed. As a member of the Martial court in Olomouc and Brno, Ernst Liedtke signed more than 30 sentences of czech inhabitants causing it their death. Despite this fact it is interesting that Liedtke wasn't sentenced to death during the first wave of retribution courts (1945-1947). During the second wave of retribution courts (1948) his case was reopened and his sentence was changed to death by hanging. Ernst Liedtke was executed on the 23th of April 1948.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Předválečné fotografie E. Liedtkeho (Bundesarchiv Berlin, RS, sign. D5065, *Ernst Liedtke*, fol. 0880);

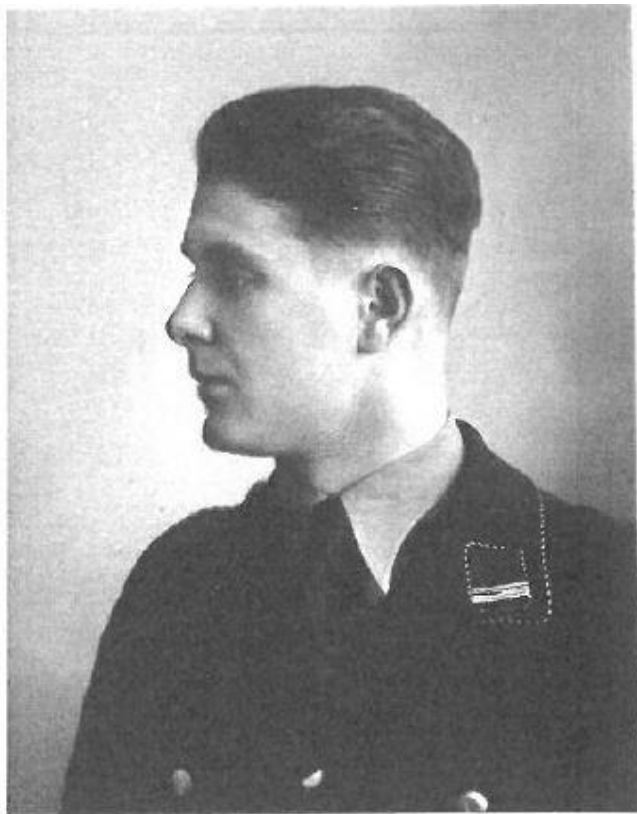
Příloha č. 2: Poválečná fotografie E. Liedtkeho (NA, f. 316, sign. 316-81-2, fol. 171);

Příloha č. 3: Současná podoba vily na tř. Svobody 31 (archiv autorky);

Příloha č. 4: Rozsudek E. Liedtkeho z 9. ledna 1947 (ZAO-Ol, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Rozsudek, 9. ledna 1947*, fol. 52);

Příloha č. 5: Rozsudek E. Liedtkeho z 23. dubna 1948 ZAO-Ol, f. MLS Olomouc, č. kart. 202, Ls 22/48 (Ls 1354/46), *Rozsudek, 23. dubna 1948*, fol. 73-74);

Příloha č. 1: Předválečné fotografie E. Liedtkeho

Příloha č. 2: Poválečná fotografie E. Liedtkeho

Příloha č. 3: Současná podoba vily na tř. Svornosti 31

Příloha č. 4: Rozsudek E. Liedtkeho z 9. ledna 1947

Jménem republiky!

Mimořádný lidový soud v Olomouci uznal po veřejném hlavním přelíčení dne 9. ledna 1947 takto právem:

Obžalovaný

Arnošt Liedtke

nar. 19. 7. 1913 v Montau, ženatý, býv. vedoucím SD služebny v Olomouci t. ř. ve vazbě,

jest vinen,

že v době zvýšeného ohrožen republiky:

I/ v Olomouci od 16. 3. 1939 do května 1945 byl

a/ členem a velitelem, totiž obersturmführerem organisace SS

b/ členem a později vedoucím služebny SD, tedy organisace podobné povahy jako ty, které jsou v §u 8 tetr. dekr. výslovně jmenovány,

II/ v součinnosti s jinými ve službách a v zájmu Německa způsobil soudním rozsudkem jako přisedící policejního stanného soudu smrt obyvatel republiky, a to rozsudkem ze dne 14. 11. 1941 Ing. Františka Romparta, 19. 6. 1942 Vladimíra Šurala a Františka Lorence, z 20. 6. 1942 Ing. Josefa Sekaniny a Miloslava Klapila, a sice tím, že u posledních čtyřech vyslovil trest smrti přímo, u prvního pak předání gestapu, při čemž Ing. Rompart zemřel v koncentračním táboře.

čímž spáchal

ad I/ zločin podle §2, ad II/ §7/3 dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945 č. 16 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů

a odsuzuje se za to se zřetelem na § 34 tr. z. a § 5 odst. 2 retr. z. podle §u 7 odst. 3. cit. dekretu k trestu těžkého žaláře v trvání doživotně.

Podle § 55a/tr. z. započítává se do trestu vazba zajišťovací od 16. 5. 1945 9 hod. do 9. 1. 1947 16.45 hod.

Podle § 14 lit a/ cit. dekretu pozbývá obžalovaný občanské cti navždy.

Podle § 14 lit b/ cit. dekretu odpyká obžalovaný celý trest ve zvláštních nucených pracovních oddílech.

Podle § 14 lit. c/ cit. dekretu propadá celé jmění obžalovaného ve prospěch státu.

Podle § 389 tr. ř. jest obžalovaný povinen nahraditi náklady trestního řízení.

Mimořádný lidový soud v Olomouci

dne 9. ledna 1946.¹

Usnesení: Dr. [...] ² Matura

Útraty nedobytné:

Příloha č. 5: Rozsudek E. Liedtkeho z 23. dubna 1948

Jménem republiky!

Mimořádný lidový soud v Olomouci uznal po veřejném hlavním přelíčení dne 23. dubna 1948 takto právem: Rozsudek mimořádného lidového soudu v Olomouci ze dne 9. ledna 1947 pozbyl účinnosti.

Obžalovaný

Arnošt Liedtke

nar. 19/7. 1913 v Montau, ženatý, bývalý vedoucí služebny SD

posledně bytem v trestní vazbě kr. s. v Olomouci,

Jest vinen,

že v době zvýšeného ohrožení republiky

I. v Olomouci od 16/3. 1939 do května 1945 byl

a/ členem a velitelem, totiž Obersturmführerem organizace SS,

b/ členem a později vedoucím služebny SD, tedy organizace podobné povahy jako ty, které jsou v § 2 ret. dekretu výslovně jmenovány,

II. v součinnosti s jinými ve službách a v zájmu Německa způsobil soudním rozsudkem jako přisedící policejního stanného soudu smrt obyvatele republiky a to rozsudkem ze dne 14/11. 1941 Ing. Františka Romparta, z 10/6. 1942 Vladimíra Šurala a Františka Lorence, z 20/6. 1942 Ing. Josefa Sekaniny a Miloslava Klapila a sice tím, že u posledních čtyř vyslovil trest smrti přímo, u prvního pak předáním Gestapu, při čemž Ing. Rompart zemřel v koncentračním táboře,

čímž spáchal

zločin podle § 2,7 odst. 3 dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945 č. 16 a z 4. 2 1947 č. 9 a z 25. 3. 1948 č. 33 Sb. o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů ve znění zák. z 24. ledna 1946 č. 22/46 Sb.

odsuzuje se za to

podle § 7 odst. 3 cit dekretu k trestu smrti.

Podle § 55a/ započítává se do trestu vazba zajišťovací od 16/5. 1945 v 9.00 hod. do 9/1. 1947 v 16 hod. 15 min. a vazba trestní od toho dne až do 23/4. 1948 ve 12 hodin.

Podle § 14 lit. a/ cit. dekretu pozbývá obžalovaný občanské cti na vždy.

Podle § 14 lit.c/ cit. dekretu propadá celé jmění obžalovaného ve prospěch státu.

Podle § 389 tr. ř. jest obžalovaný povinen nahraditi náklady trestního řízení.

Důvody:

Z trestního oznámení, výpovědi svědků Ludmily Sekaninové, Miloslavy Rompartové, Marie Lorenzové, Marie Němečkové, z odpovídání obžalovaného Arnošta Liedtkeho a z rozsudků stanného soudu v Brně na č. 1. 18-22 a z výsledků celého průvodního řízení soud má za prokázaný tento skutkový stav:

Obžalovaný Arnošt Liedtke byl členem SS u SD již od roku 1935 a v této formaci dosáhl hodnosti SS-Obestrumführera. Od 16. března 1939 byl přidělen ke složce SD do Olomouce, kde mu byl ze začátku přidělen obor správní a vedení personálních věcí. Potom prodělal různé referenstké kursy a v dubnu nebo květnu stal se vedoucím služebny SD v Olomouci. V roce 1941 byl poslán Kohlem do Brna, aby jej zastupoval u stanného soudu. Jako člen stanného soudu podepsal rozsudek na Ing. Rompartem, který byl předán tajné státní policii a zemřel v Mauthausen 27. 12. 1941. V roce 1942 zastupoval Kohla u stanného soudu a zde podepsal 4 rozsudky smrti nad Vladimírem Šuralem a Františkem Lorencem 19. června 1942 a nad Josefem Sekaninou a Miloslavem Klapilem dne 20. června 1942.

Obžalovaný trestný čin jemu za vinu kladený doznává, ale hájí se tím, že rozsudky u stanného soudu v Brně podepsal jen v zastoupení jednoho člena soudu, který byl nemocen, ba dokonce v případě Šuralově a Lorencově nebyl u stanného soudu přítomen, neboť přijel do Brna až 20. června 1942 a on musel podepsati rozsudek, neboť i kdyby nepodepsal, nebyl by zachránil ony lidi a jednalo se také o jeho existenci. Potom na jeho žádost byl zproštěn povinnosti zasedat u stanného soudu. Rozsudek byl nucen podepsati proto, že musel býti podepsán členem olomoucké služebny, ježto se jednalo o lidi z Olomouce. Rozsudky podepsal proti svému vědomí a svědomí. Neměl nikdy nenávisti při Čechům a pouze vykonával to, co mu bylo nařízeno. Kromě toho pomohl mnoha lidem, když jej o to požádali nezištně, ježto nečinil rozdíl mezi Čechem a Němcem, když byl správný a poctivý člověk.

Obžalovaný jest usvědčován z trestního činu hlavně těmi pěti rozsudky, z nichž čtyři zněly na trest smrti a v případě Ing. Romparta zněl na předání gestapu, což se projevilo tím, že

Ing. Rompart 14. listopadu 1941 byl předán gestapu a již dne 27/12 1941 zemřel v koncentračním táboře Mauthausen. Obžalovaný tyto rozsudky podepsal, což také sám doznal a jeho obhajoba, jak ji při hlavním přelíčení uvedl, jest úplně lichou. Obžalovaný sice uznal, že tyto rozsudky byly proti jeho vědomí a svědomí, a měl tu možnost odepřít podpis na těchto rozsudcích a zvláště v těch případech Františka Lorence a Vladimíra Šurala, kdy podle jeho výpovědi nebyl vůbec přítomen soudu.

Obžalovaný, jak sám u policie doznal, byl příslušníkem organizace SS, kde též měl funkci Obersturmführera. Jeho další obhajoba, že nebyl členem SS, že hodnosti u SD byly tytéž jako u SS, není ničím potvrzena a proto soud obžalovaného uznal vinným v tomto bože obžaloby. Ia/.

Obžalovaný rovněž doznal, že byl členem a později vedoucím služebny SD v Olomouci. Organizace SD byla složka policie tak zvané Sicherheitspolicie a měla rozvětvený aparát zpravodajů a rozsáhlou kartotéku o podnicích a osobách význačnějšího postavení a politicky podezřelých. SD byla často žádána gestapem o podání zprávy o jednotlivých osobách, tato organizace pracovala skrytě a nenápadně. Jak svědek Heidan uvedl, že SD byla naslouchající ucho a gestapo ruka, která prováděla exekutivu. Jest tedy organizace SD podobné zločinné povahy jako organizace jmenované v § 2 retr. dekretu.

Ježto obhajoba obžalovaného ohledně podepsání 4 rozsudků smrti jest lichou, soud uznal obžalovaného vinným, že v době zvýšeného ohrožení republiky v součinnosti s jinými způsobil svým spolupodpisem na rozsudku stanného soudu v Brně jako jeho přísedící smrt 5ti obyvatelům republiky a to u 4 obyvatelů přímo a u jednoho nepřímo předáním gestapu tím, že tento muž zemřel v koncentračním táboře. Tento rozsudek podepsal ve službách a zájmu Německa.

Soud shledal v jednání obžalovaného skutkovou podstatu zločinu dle §§ 2, 7 odst. 3 retr. dekretu a to jak po stránce subjektivní tak i po stránce objektivní.

Tím jest výrok o vině odůvodněn.

Trest byl vyměřen podle § 7 odst. 3 retr. dekretu, byl odsouzen k trestu smrti.

Trest smrti nebylo možno zaměnit za trest na svobodě a to proto, že obžalovaný, ač, jak průvodním řízením bylo prokázáno, pomohl některým lidem české národnosti, nemohlo být použito § 16 retr. dekretu, ježto další činnosti obžalovaného nejsou dány okolností uvedených v § 16 cit. dekretu. Ony slzy těch vdov a sirotek nebyly vyváženy jeho další činností, ono zlo, které

svým rozhodnutím způsobil, obžalovaný nezmenšil, škoda pachatelem zaviněná přesahuje neúměrně prospěch obžalovaným způsobený.

Ostatní ustanovení rozsudku spočívají na místech zákonných v enunciátě uvedených.

Mimořádný lidový soud v Olomouci,

dne 23. dubna 1948.

¹ Chybně uveden rok 1946 na předtištěném mustru rozsudku, jedná se o rok 1947.

² Nečitelné.

Anotace

Jméno a příjmení:	Klára Mauerová
Fakulta:	Filozofická
Katedra:	Historie
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Ernst Liedtke (1913-1948), vedoucí služebny SD v Olomouci
Název v angličtině:	Ernst Liedtke (1913-1948), Chief of the SD-Aussenstelle Olmütz
Anotace:	Tato biografie je věnována důstojníku SS a vedoucímu služebny SD v Olomouci Ernstovi Liedtkemu. Výzkum zahrnuje i jeho procesy před Mimořádným lidovým soudem v Olomouci.
Klíčová slova:	Bezpečnostní služba, SD, Sicherheitsdienst, Protektorát Čechy a Morava, Olomouc, druhá světová válka, nacistický represivní aparát, Mimořádné lidové soudy
Anotace v angličtině:	This biography focuses on SS-Officer and Chief of SD-Aussenstelle Olmütz Ernst Liedtke. This research also contains both postwar lawsuits with Liedtke.
Anglická klíčová slova:	SS Security Service, SD, Sicherheitsdienst, Protectorate of Bohemia and Moravia, Olomouc, World War II, Nazi repressive power, Extraordinary People's Courts
Přílohy vázané v práci:	fotografie, edice rozsudků
Rozsah práce:	64 stran, 109 434 znaků
Jazyk práce:	čeština